

JSES

JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES

JSES
JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES
e-ISSN: 2757-5284

FSMVU Adına Sahibi/Owner on Behalf of FSMVU

Prof. Dr. Nevzat ŞİMŞEK
Rektör/Rector

İmtiyaz Sahibi/Publisher

Prof. Dr. Nevzat ŞİMŞEK
Rektör/Rector

Baş Editör/Editor in Chief

Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL
(Eğitimde Mükemmeliyet Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü)/Director of EMAM

Nisan/April 2025

Cilt/Volume 6

Sayı/Issue 2

Yayımlanma Tarihi/Published: 30.04.2025

JSES
JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES

FSMVU Adına Sahibi/Owner on Behalf of FSMVU

Prof. Dr. M. Nevzat ŞİMŞEK
Rektör/Rector

İmtiyaz Sahibi/Publisher

Prof. Dr. Nevzat ŞİMŞEK
Rektör/Rector

Baş Editör/Editor in Chief

Prof. Dr. Esra MACAROĞLU AKGÜL
(Eğitimde Mükemmeliyet Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü)/Director of EMAM

Editörler/Editors

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL
Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL
Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof. Dr. Nihan SÖLPÜK TURHAN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/Responsible Managing Editor

Öğr. Gör./Instructor Maşallah ÖZER

Yayın Danışma Kurulu/Editorial Advisory Board

Prof. Dr. Alpaslan OKUR (Sakarya Üniversitesi)
Prof. Dr. Engin KARADAĞ (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. İsmail GÜLEÇ (Medeniyet Üniversitesi)
Prof. Dr. M. Fatih TAŞAR (Gazi Üniversitesi)
Prof. Dr. Melek DEMİR (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Orhan AKINOĞLU (Marmara Üniversitesi)
Prof. Dr. Sefa BULUT (İbni Haldun Üniversitesi)
Prof. Dr. Seher BALCI ÇELİK (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Prof. Dr. Tuncay AKÇADAĞ (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Doç. Dr. Beytullah KAYA (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)
Doç. Dr. Gökçen GÖÇEN ÖZDEMİREL (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Doç. Dr. Gülten FERYAL GÜNDÜZ (İstanbul Kültür Üniversitesi)

Doç. Dr. Hatice MERTOĞLU (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. İbrahim TAŞ (Sakarya Üniversitesi)
Doç. Dr. Meryem VURAL BATIK (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Doç. Dr. Nalan KAZAZ (Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi)
Doç. Dr. Nihan ARSLAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Okan BİLGİN (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi)
Doç. Dr. Özcan Erkan AKGÜN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Serhat ARSLAN (Necmettin Erbakan Üniversitesi)
Doç. Dr. Tuğba YILMAZ BİNGÖL (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Halime EKER (İstanbul Kültür Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hatice ŞENGÜL ERDEM (Medeniyet Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi İlhami DANIŞ (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Necla AFYONKALE TALAY (Avrasya Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Nihan SÖLPÜK TURHAN (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Rumeysa HOŞOĞLU KAMA (Kapadokya Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kevser ŞEREFOĞLU DANIŞ (Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi)

Editör Yardımcıları/Associate Editors

Öğr. Gör./Instructor Maşallah ÖZER
Öğr. Gör./Instructor Mine KAZANCI
Arş. Gör./Res. Asst. Şeyda ÇETİNTAŞ
Arş. Gör./ Res. Asst. Şeyda KARAN

Kapak Tasarım/Cover Design

Öğr. Gör./Instructor Akif Yavuz ÖZDEMİREL

JSES
JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES

e-ISSN: 2757-5284

<i>Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)</i> uluslararası hakemli akademik bir dergidir.	<i>Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)</i> is an international and peer-reviewed academic journal.
Dergide eğitim ve sosyal bilimler alanında özgün araştırma makaleleri yayımlanır.	JSES publishes authentic research papers concerning educational and social sciences.
Dergi Ocak, Nisan, Temmuz ve Ekim olmak üzere yılda 4 sayı yayımlanır.	This journal is published quarterly (January, April, July, October).
Derginin dili Türkçe ve İngilizcedir.	This journal publishes manuscripts in Turkish and English.
Dergimizde yayımlanan yazıların sorumlulukları yazarlarına aittir.	All responsibilities regarding the published manuscripts belong to their authors.
<i>Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)</i> Web: www.jses.fsm.edu.tr e-posta: jses@fsm.edu.tr	<i>Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)</i> Web: www.jses.fsm.edu.tr e-mail: jses@fsm.edu.tr
<i>Eğitimde Mükemmeliyet Araştırma ve Uygulama Merkezi</i> e-posta: emam@fsm.edu.tr FSMVU Valide-i Atik Mah. Kartalbaba Cad. No: 36 Üsküdar /İSTANBUL	<i>Eğitimde Mükemmeliyet Araştırma ve Uygulama Merkezi</i> e-mail: emam@fsm.edu.tr FSMVU Valide-i Atik Mah. Kartalbaba Cad. No: 36 Üsküdar /İSTANBUL

Dizinlenme Bilgileri/Abstracting & Indexing

İdealonline

EuroPub

CiteFactor

ASCI

JSES
JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES
e-ISSN: 2757-5284

Bu Sayının Hakemleri/Reviewers of This Issue

Nisan/April 2025

Cilt/Volume 6

Sayı/Issue 2

Doç. Dr. Gazanfer ANLI (Bursa Teknik Üniversitesi)
Doç. Dr. Osman ÖZDEMİR (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Meryem VURAL BATIK (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)
Dr. Arş. Görevlisi Feride İDİ TULUMCU (Sakarya Üniversitesi)
Dr. Öğr. Görevlisi İsmail AYDOĞDU (Sakarya Üniversitesi)

JSES
JOURNAL OF SUSTAINABLE EDUCATIONAL STUDIES
e-ISSN: 2757-5284

İÇİNDEKİLER/CONTENTS

Nisan/April 2025

Cilt/Volume 6

Sayı/Issue 2

Araştırma Makalesi/Research Article	Sayfalar/Pages
Arkadaşım Canavar (Where the Wild Things Are) Filminin Kabul ve Kararlılık Kuramı Bağlamında İncelenmesi / Analysis of the Movie “Where the Wild Things Are” in the Context of Acceptance and Commitment Theory <i>Selin AKPINAR & Fatıma Firdevs ADAM</i>	23-33
Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Türkçe A: Edebiyat ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Öğretim İzlencelerinin Karşılaştırılması / Comparison of the Curricula of International Baccalaureate Diploma Program (IBDP) Language A: Literature Course and Ministry of National Education Turkish Language and Literature Course <i>Bihter KARAHAN & Mesut ŞEN</i>	34-50

Akpınar, S., & Adam, F. F. (2025). Arkadaşım Canavar (Where the Wild Things Are) filminin kabul ve kararlılık kuramı bağlamında incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 6(2), 23-33.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 09.01.2025 Kabul/Accepted: 12.02.2025

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Arkadaşım Canavar (Where the Wild Things Are) Filminin Kabul ve Kararlılık Kuramı Bağlamında İncelenmesi

Selin AKPINAR ¹

Fatıma Firdevs ADAM ²

Özet

Bu makale, Spike Jonze'un yönetmenliğini üstlendiği "Arkadaşım Canavar (Where the Wild Things Are)" filminin kabul ve kararlılık terapisi (KKT) çerçevesinde incelemektedir. Çalışma, kabul ve kararlılık terapisinin temel kavramlarından olan psikolojik esnekliğin altı unsuru (şimdiki anla temas, değerler ve değerler doğrultusunda hareket etmek, bağlamsal benlik, ayrışma ve yaşantısal kabul) üzerinden film analizi yapmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, sinematerapi tekniği kullanılarak danışanın içgörü geliştirmesi sağlamak ve analiz için kabul ve kararlılık terapisi kavramlarını temsil eden 14 film sahnesi ele alınmıştır. Filmdeki diyaloglar üzerinden yapılan çözümlemelere yer verilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılarak elde edilen bulgular, "Arkadaşım Canavar" filminin, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında ruh sağlığı uzmanlarına ve terapi sürecindeki bireylere önemli katkılar sağlanabileceğini göstermektedir. Ayrıca benzer yaşam deneyimlerine sahip bireyler veya ailelerle yapılan terapötik çalışmalarda bu film ve film analizi etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Kabul ve kararlılık terapisi; psikolojik esneklik; film analizi; arkadaşım canavar filmi.

Analysis of the Movie "Where the Wild Things Are" in the Context of Acceptance and Commitment Theory

Abstract

This article analyzes the movie "Where the Wild Things Are" directed by Spike Jonze within the framework of acceptance and commitment therapy. The study aims to analyze the film through the six elements of psychological flexibility (contact with the present moment, acting in line with values and values, contextual self, dissociation and experiential acceptance), which are the basic concepts of acceptance and commitment therapy. In this direction, 14 film scenes representing the concepts of acceptance and commitment therapy were taken for analysis and to enable the client to develop insight using the cinematherapy technique. Analyzes made through the dialogues in the movie were included. The findings obtained using descriptive analysis, one of the qualitative research methods, show that the movie "My Friend Monster" can provide important contributions to mental health professionals and individuals in the therapy process in the context of acceptance and commitment

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tezli Yüksek Lisans Programı, Sivas- Türkiye, selinsizar811@gmail.com, ORCID: 0009-0009-6364-5934

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Ana Bilim Dalı, Sivas- Türkiye, firdevs@cumhuriyet.edu.tr, ORCID: 0000-0003-1765-6287

therapy. In addition, this movie and movie analysis can be used as an effective tool in therapeutic studies with individuals or families with similar life experiences.

Keywords: Acceptance and commitment therapy; psychological flexibility; movie analysis; where the wild things are movie.

1. GİRİŞ

Günümüzde insanların en temel ihtiyaçlarından birisi iyi hissetmek, olumlu duyguları yaşamaktır. Ancak insanların hayatı her zaman olumlu ilerlemez bazen acı deneyimlerle karşılaşılabilir (Kul ve Türk, 2020). Bu noktada Kabul ve Kararlılık Terapisi (KKT), acı verici düşünceleri ve bu düşüncelerin etkisini azaltabilmeyi öğretirken aynı zamanda dolu dolu ve anlamlı bir yaşam inşa etmeyi de öğretir. Kabul ve kararlılık terapisi davranışçı bir kuramdır, Bilişsel Davranışçı Terapi, Diyalektik Davranışçı Terapi, Fonksiyonel Analitik Psikoterapi gibi birçok davranışçı terapilerin “üçüncü dalgası” olan bir terapi yöntemidir (Harris, 2024). Kabul ve kararlılık terapisinin felsefi temeli “işlevsel bağlamsalcılık”tan, kuramsal temeli ise “ilişkisel çerçeve kuramı”ndan gelmektedir (Kul ve Türk, 2020). İşlevsel bağlamsalcılık, olayın bütününe odaklanmak ve bağlamın doğasını ve işlevini anlamaktır (Hayes, 2004). İlişkisel çerçevelendirme bireyin olayların çift yönlü olduğunu anlaması, farklı özelliklerin birleştirilebilmesi ve bazı uyarıcıların diğer uyarıcılara dönüştürülmesini sağlaması olarak tanımlanmaktadır (Kul ve Türk, 2020). Kabul ve kararlılık terapisinin amacı, kişinin değerleri kılavuzluğunda eylemde bulunma yeteneğinin artırılmasıdır. Buna “psikolojik esneklik” de denilmektedir (Harris, 2024). Psikolojik esneklik, dünyayı anlama tarzı, tam bir farkındalık içinde olabilme, deneyimlere açık olabilme, değerlerimiz doğrultusunda hareket etme ve değişen koşullara uyum sağlamak için esnek olabilmeyi ifade etmektedir (Harris, 2024; Usta, 2017). Kabul ve kararlılık terapisi psikolojik esnekliği altı temel terapötik süreç üzerinden açıklamaktadır. Kabul ve kararlılık terapisi altı temel terapötik süreci, “şimdiki ana odaklanma, değerler ve değer odaklı eylemler, bağlamsal benlik, ayrışma, kabul” şeklinde açıklamıştır (Harris, 2024). Bu altı terapötik süreç aynı zamanda olumlu psikolojik beceriler olarak görülmüştür (Hayes vd. 2006). Terapötik süreçlerde şimdiki anda olmak, şu anda yaşanan durumu esnek bir şekilde fark etmek ve bağ kurmak demektir (Usta, 2017). Değerler, birey için anlam taşıyan ve eylemlerini motive eden hayatın temel unsurlarıdır (Twohig ve Levin, 2017). Değer odaklı eylemler, değerlerle uyumlu etkili eylemlerdir (Kul ve Türk, 2020; Usta, 2017). Terapötik süreçlerden birisi de bağlamsal benliktir. Bağlamsal benlik, bireyin kimliğini duygular, düşünceler, psikolojik hisler gibi içsel durumlardan ayırıştırabilmesi ve onlarla yüzleştirilmesini ifade etmektedir (Usta, 2017). Ayrışma düşüncelerden bağımsızlaşma yeteneğidir (Nalbant ve Yavuz, 2019). Son terapötik süreç olarak kabul, bireyin geçmişinden kaynaklanan belirli olayları, duyguları, düşünceleri ve bedensel duyumları, onlarla mücadele etmeden, olduğu gibi kabul etmesini ifade eder (Hayes vd. 2006; Kul ve Türk, 2020). “Bu kavramlarla günlük hayatımızda nasıl karşılaşırız, bu kavramları nasıl kullanırız? Terapi sırasında kullanacağımız filmlerle bu kavramları nasıl birleştirebiliriz?” gibi sorulardan yola çıkarak bu makale ele alınmıştır. Kabul ve kararlılık terapisinin kavramlarını ve ilkelerini, görsel anlatı biçiminde keşfetmek için *Arkadaşım Canavar* filmi film merceğinden analiz edilecektir. Filmler günlük hayatımızın birer yansımasıdır. Bireyler, karakterleri gözlemleyerek, başkalarının da benzer zorluklar yaşadığını fark edebilir bu sayede yalnızlık hissini azaltabilir (Sharp vd. 2010). *Arkadaşım Canavar* filmi, günlük hayata karşılaşılabilen yaşam olaylarını yansıtan bir anlatıya sahiptir. Filmin ana karakteri Max, ebeveynlerinin boşanmasının ardından, ablasıyla sağlıklı bir iletişim kuramayan kendini yalnız ve anlaşılmamış hisseden bir çocuktur. Bu duygusal yükten uzaklaşma çabasıyla hayal dünyasında yaşamaya başlayan Max'in hikâyesi, benzer deneyimler yaşayan çocukların duygularını anlamalarına ve ifade etmelerine yardımcı olabilecek bir örnek sunmaktadır.

Max'in yaşadığı yalnızlık ve duygusal zorluklar, özellikle ebeveynlerinin boşanmasıyla benzer deneyimler yaşayan çocuklar için yaygın bir durumdur. Bu tür duygusal eksiklikler, çocukların kendilerini rahat ifade etmelerini zorlaştırabilir ve özyeterlilik duygularında eksikliklere yol açabilir. Terapi ortamında bu çocukların duygusal deneyimlerini sağlıklı bir şekilde ifade edebilmeleri için farklı yöntemler kullanılabilir. Bu yöntemlerden birisi sinematerapi yöntemidir.

Sinematerapi yöntemi, terapi seanslarında danışanların yaşadıklarının takip edilmesiyle birlikte danışanların izlemesi için filmlerin seçilmesini içeren terapötik bir tekniktir. Sinematerapi zor konuların dolaylı yoldan işlenebilmesine olanak sağlamaktadır (Sharp vd. 2010). Bu bağlamda, çocukların duygularını ifade etmede yaşadığı zorluklar önemli bir yer tutar. Özellikle küçük yaşta çocuklar, duygularını ifade etmekte güçlük

yaşayabilirler. Kendilerini doğru şekilde ifade edemeyen çocuklar, bu durumdan dolayı kendilerini iyi hissetmekte ve olumlu duyguları deneyimlemekte de sıkıntı yaşayabilirler.

Bu çalışma kapsamında Arkadaşım Canavar filmi, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında incelenecek ve psikolojik esneklik kavramının anlaşılmasına nasıl katkı sağlayabileceği değerlendirilecektir.

1.1. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, ailesi boşanmış ve evde annesiyle kız kardeşiyle sorunlar yaşayan, yalnızlık ve duygusal zorluklarla mücadele eden bir çocuğun hikâyesini konu alan Arkadaşım Canavar (Where The Wild Things Are) filmine odaklanmaktadır. Sinematerapi, bireylere benzer psikolojik ve duygusal zorluklarla karşılaşan karakterlerin bulunduğu anlatılar sunarak, onların farkına varmasını ve üzerine düşünülmesini sağlar (Srinivasan, 2024). Bu çalışma, sinematerapiyi özellikle çocuklar ve aileler için terapötik bir araç olarak ele almakta ve *Arkadaşım Canavar* filmine odaklanarak terapi ortamında nasıl kullanılabilirliğine dair önemli bilgiler sunmayı hedeflemektedir. Film, karakterlerin yaşadığı travmalar ve duygusal zorluklar üzerinden, çocukların ve ebeveynlerin kendi deneyimlerini anlamalarına, duygusal süreçleri keşfetmelerine ve terapötik ortamda kendilerini daha rahat açmalarına yardımcı olabilecek bir araç olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda film analizini, terapötik süreçlerde sinematerapinin nasıl daha etkin bir şekilde kullanılabilirliğini ve bu tür bir yaklaşımın terapötik bağlamdaki potansiyelini anlamamıza olanak tanıyacaktır.

Alan yazınında, kabul ve kararlılık terapisi çerçevesinde yapılan bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Paulo Coelho'nun Simyacı adlı romanı bibliyoterapi kapsamında incelenmiş ve psikolojik esnekliğin altı unsuru ile ilişkilendirilmiştir (Seyrek vd., 2021). Bunun yanı sıra, Soul filmi, psikolojik esneklik ve psikolojik katılık kavramları açısından ele alınmış ve terapötik bir araç olarak değerlendirilmiştir (Arı ve Bingöl, 2023). Bu tür çalışmalarda kabul ve kararlılık terapisi kavramlarının farklı biçimlerde işlenmesi, terapi süreçlerinde kullanılacak alternatif yöntemlerin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır.

Bu çalışma, *Arkadaşım Canavar* filminin, kabul ve kararlılık terapisi kavramları çerçevesinde yeniden ele almayı amaçlamaktadır. Film, terapötik bir araç olarak, kuramsal bilgilerin daha sağlam bir temele oturtulmasına katkı sağlamakta ve terapötik süreci çeşitlendirmektedir. Araştırma, kabul ve kararlılık terapisi kavramlarının filmde nasıl yer bulduğunu tartışarak, terapötik uygulamalara yönelik yeni bakış açıları geliştirmeyi hedeflemektedir. Böylelikle, bu kavramlar çerçevesinde daha etkili müdahale stratejilerinin geliştirilmesi ve sinematerapinin pratikte daha geniş bir şekilde uygulanabilir hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada, kabul ve kararlılık terapisi kavramları ile Arkadaşım Canavar filminin terapötik bir bağlamda nasıl analiz edilebileceği incelenmiştir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, belirli bir tema veya olguyu derinlemesine incelemek için kullanılan bir yöntem olup, durum çalışmasında araştırmacı, örnek teşkil edebilecek bir durumu seçerek, o durumun koşullarını ayrıntılı bir şekilde açıklar (Akdemir ve Kılıç, 2021).

Bu araştırma, filmdeki belirli olayları, karakterlerin davranışlarını ve ilişkilerini konu alarak, kabul ve kararlılık terapisi çerçevesinde analiz etmektedir. Veri toplama aşamasında, betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, filmdeki olayların, bu olayların geçtiği bağlamın ve karakterler arasındaki konuşmaların özetlenerek ve yorumlanarak incelenmesi olarak tanımlanabilir (Özdemir, 2010). Bu yöntemle, elde edilen veriler belirlenen temalar çerçevesinde derlenmiş ve anlamlı bir şekilde yorumlanmıştır. Bu yaklaşım, filmin genel yapısı ve karakterlerin içsel süreçleriyle ilgili derinlemesine bir anlayış geliştirilmesine olanak sağlamıştır.

2.2. Verilerin Analizi

Bu çalışmada, Spike Jonza'nın yönetmenliğini üstlendiği Arkadaşım Canavar filmi, kabul ve kararlılık terapisi çerçevesinde analiz edilmiştir. Filmin ana karakteri Max'in bulunduğu ortama karşı başkaldırarak, muziplik ve kaosu hâkim olduğu Vahşi Şeyler'in ülkesine doğru yaptığı yolculuk, bu araştırmanın odak noktalarından biridir. Filmin ana karakterlerinin genel davranışları ve önemli söylemleri, kabul ve kararlılık terapisi kapsamında şimdiki anla temas/temasının kaybolması, değerler ve değer odaklı eylemler, bağlamsal

benlik/kavramsal benlik, bilişsel ayrışma/bilişsel birleşme ve yaşantısal kabul/kaçınma kavramları üzerinden incelenmiştir.

Verilerin analizine başlamadan önce, çalışmacılar filmin ana karakterlerinin davranışlarını ve söylemlerini anlamak amacıyla filmi beş kez izleyerek herhangi bir önemli detayı gözden kaçırmamaya özen göstermiştir. Filmin ardından, karakterlerin davranışları ve söylemleri, kabul ve kararlılık terapisi ekolüne dayalı olarak sistematik bir şekilde deşifre edilmiştir. Bu deşifre edilen her bir davranış ve söylem, kabul ve kararlılık terapisi çerçevesinde hangi kavram veya görüşle açıklanabileceği açısından değerlendirilmiş ve analiz edilmiştir.

Analiz sürecinde, her bir davranış ve söylem, terapötik sürecin temel kavramları doğrultusunda incelenmiş ve teorik çerçeveye uygun bir biçimde açıklamalar yapılmıştır. Bu yöntemle, karakterlerin psikolojik süreçleri ve duygusal durumları daha derinlemesine anlaşılmasına çalışılmıştır. Ayrıca, kabul ve kararlılık terapisinin temel ilkeleri ışığında, karakterlerin içsel çatışmaları ve dışsal çevreyle ilişkileri değerlendirilmiş ve bu ilişkilerin terapötik anlamları ortaya konmuştur.

2.3. İnandırıcılık- Aktarılabilirlik

İnandırıcılık açısından, bu çalışmada sürekli gözlem tekniği kullanılmıştır. Sürekli gözlem, araştırılan konunun özelliklerini belirleyerek bu özellikler üzerinde ayrıntılı bir şekilde yoğunlaşmayı amaçlayan bir tekniktir (Arslan, 2022). Bu sayede, çalışmada ele alınan film sahneleri ve karakter analizleri, güvenilir ve tutarlı bir şekilde derinlemesine incelenmiştir. Ayrıca, inandırıcılığı artırmak amacıyla referans yeterliliği tekniği de uygulanmıştır. Referans yeterliliği, literatürdeki mevcut bulguların ne kadar tutarlı ve geçerli olduğunu ortaya koymaya yönelik bir yaklaşımdır (Tutar, 2022). Bu teknik, çalışmanın bulgularının literatürle uyumlu ve güvenilir olduğunu vurgulamaktadır.

Aktarılabilirlik amacıyla, bu çalışmada ayrıntılı betimleme tekniği kullanılmıştır. Ayrıntılı betimleme, inceleme konusunun kapsamlı ve detaylı bir şekilde ele alınarak ne anlatılmak istendiğinin açık bir biçimde ifade edilmesidir (Tutar, 2022). Bu teknik sayesinde, filminden alınan alıntılar ve bu alıntıların hangi kavramlarla ilişkilendirildiği net bir şekilde açıklanmış ve böylece çalışmanın aktarılabilirliği sağlanmıştır. Filmdeki önemli sahneler ve karakterlerin davranışları, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında hangi psikolojik süreçlere denk geldiği ile ilgili açık bir şekilde betimlenmiş, bu sayede okuyucunun konuya dair anlayışı güçlendirilmiştir.

2.4. Tutarlılık - Doğrulanabilirlik

Tutarlılık açısından, bu çalışmada kodlayıcılar arası tutarlılık tekniği kullanılmıştır. Bu teknik, araştırmayı yürüten iki yazarın kodlamaları arasındaki tutarlılığın karşılaştırılmasını sağlamaktadır. Kodlayıcılar arası tutarlılık, farklı araştırmacıların aynı veri seti üzerinde benzer sonuçlar elde etmesini sağlamak amacıyla uygulanan bir yöntemdir. Çalışmada bu teknik kullanılarak, elde edilen verilerin güvenilirliği artırılmıştır.

Doğrulanabilirlik sağlamak için denetim izi tekniği kullanılmıştır. Denetim izi, araştırma sürecinin her aşamasının, strateji belirlemelerinden bulguların yorumlanmasına ve raporlanmasına kadar açık ve şeffaf bir şekilde sunulmasını ifade etmektedir (Tutar, 2022). Bu sayede, çalışmanın metodolojik süreci ayrıntılı bir şekilde belgelenmiş ve araştırmanın bulgularına dair şeffaflık sağlanmıştır. Ayrıca, doğrulanabilirlik için uzman görüşü tekniği de kullanılmıştır. Uzman görüşü, araştırmanın stratejisinden tasarımına, yönteminden tekniğine kadar tüm aşamalarında, konuya hâkim uzmanların görüşlerinin alınmasını ifade eder (Tutar, 2022). Çalışmada uzman görüşleri alınarak, uygulanan metodolojinin ve analizlerin doğruluğu ve geçerliliği teyit edilmiştir.

2.5. Araştırma ve Yayın Etiği

Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

2.5.1. Etik kurul izni

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Kabul ve kararlılık terapisinin önemli bir kavramı olan psikolojik esneklik, içsel deneyimlerle temas halinde olmak, düşüncelere yalnızca düşünce olarak yaklaşmak, güçlü bir yaşam amacına sahip olma ve önemli olan

şeyleri takip etme becerisidir (Twohig ve Levin, 2017). Birçok insanın psikolojik esnekliğini sınırlayanlar; içsel olaylar, kaçınmak istediğimiz deneyimler, olumsuz anılar, rahatsız edici düşünceler ve korkutucu duygulardır (Bond vd., 2006). ‘Arkadaşım Canavar’ filminde de Max’i izlerken sık sık bu kaçınmalara denk gelmekteyiz. Max, film içerisinde gerçek hayatta yaşadığı zorluklardan kaçarak kendi yarattığı canavarların dünyasına gider ve onların kralı olarak orada yaşamaya başlar. Süreç ise pek istediği gibi ilerlemez ve Max orada yaşadığı farkındalıklarla “gerçek hayata” ailesinin yanına döner.

Tablo 1. *Film Analizinde Kullanılacak Sahneler*

Temalar	Sahneler	Kodlar
Şimdiki Anla Temas ve Temasın Kaybolması	S1 S2	S1: Kendiliğindenlik S2: Şu anla uyum
Değerler ve Değer Odaklı Davranışlar	S3 S4 S5 S6	S3: Duygusal ihtiyacı kabul etme ve onlara yönelik hareket etme S4: Değerlerin tanımlanması S5: Değer temelli yaşam S6: Başkalarına yardım etme
Bağlamsal Benlik ve Kavramsal Benliğe Bağlanma	S7 S8	S7: Benlik algısı S8: Benlik deneyimi
Bilişsel Ayrışma ve Bilişsel Birleşme	S9	S9: Düşüncelerle özdeşleşmeme
Yaşantısal Kabul ve Kaçınma	S10 S11 S12 S13 S14.	S:10 Acıdan kaçış S11: Gerçeklikten kaçış S12: Kontrol arayışı S13-S14: Duygusal Kaçış

Buradan itibaren tablo 1’deki temaların Max ve arkadaşları tarafından temaları kullanıldığı bölümleri incelenecektir.

3.1. Şimdiki Anla Temas ve Temasın Kaybolması

Şimdiki anla temas, dikkati esnek bir şekilde ilgili uyaranlara yönlendirilip ona odaklanması olarak tanımlanır (Harris, 2024, s. 29). Bu kavram, bireylerin mevcut durumlarında neler olup bittiğine karşı dikkatli ve duyarlı olmalarını sağlayarak, etkili ve değerli eylem potansiyellerini en yüksek seviyeye çıkarmayı amaçlamaktadır (Twohig ve Levin, 2017). *Arkadaşım Canavar* filminde, Max’in şimdiki anla teması, karakterin mevcut deneyimlerine tamamen odaklanarak gerçekleştirilen eylemlerle somutlaşır. Filmin başlangıç sahnesinde, S1: “Max’in iglo evi yaparken yalnızca o ana odaklandığı görülür. Max evini özenle yapıyor içini döşüyor hatta evin tadına dahi bakıyor; bunları yaparken anın tadını çıkarıyor (0.51- 01.12)”. Ayrıca filmin ilerleyen sahnelerinde, S2: “Max ve arkadaşları canavarların birlikte oynadıkları çamur topu savaşlarında da benzer bir durum gözlemlenir. Max ve arkadaşları, çamur topu savaşlarında sadece anı yaşamaktadır (01.03.35- 01.06.41)”. Bununla birlikte, bireylerin şimdiki anla yeterli bağ kuramaması durumunda geçmiş deneyimlerinden çıkarılan tepkilerle hareket etmeleri olasıdır. Bu da mevcut deneyimlerden yeterince keyif almayı zorlaştırabilir (Yüncü, 2024).

3.2. Değerler ve Değer Odaklı Davranışlar

Değerler kavramı, bireyin hayatta ne yapmak istediğini, nasıl biri olmayı arzuladığını ve bu yönde nasıl davranmak istediğini tanımlayan, "pusulaya benzer" bir yönelim olarak açıklanabilir (Harris, 2024; Kul ve Türk, 2020). Değer odaklı eylemler ise, bireyin değerleriyle uyumlu bir şekilde davranışsal seçimler yapması ve değerlerin yönlendirdiği bir yaşam tarzını benimsemesidir (Dubler, 2018). *Arkadaşım Canavar* filminde, Max'in değerler doğrultusunda hareketi, özellikle ailesine olan bağlılığıyla ilişkilidir. Filmde Max, S3; “Keşke bir anneniz olsaydı. Ben evime döneceğim. (01.21.58-01.27.11)” diyerek, annesinin kendi değerlerinde önemli bir

yer tuttuğunu fark etmektedir. Bu farkındalık sonrası, değerlerine uygun hareket ederek evine, yani annesine dönmeye karar verir.

Filmin başka bir sahnesinde S4; Carol, *"Bütün dişlerinin yavaş yavaş tek tek dökülmesi nasıldır bilir misin? Bunu başta fark etmezsin, sonra çoğunun teker teker döküldüğünü görürsün ve bir gün bir dişin bile kalmaz. İşte bunun gibi bir şeydi (45.05-45.33)"* diyerek, ailenin önemine değinir. Burada, aile üyelerinin tek tek dağılmasının Max'e hissettirdiği duygulara atıfta bulunmaktadır. Bu ifade, Max'in boşanan ailesiyle iletişiminin yavaş yavaş kopmasının metaforu olarak yorumlanabilir.

S5; Judith'in, *"Mutlu olmak her zaman mutluluğun tek yolu değildir (29.49-29.51)"* söylemi, mutluluk kavramının farklı değerlerle şekillendiğini ortaya koymaktadır. S6; Max, *"Herkesin kendini iyi hissetmesini ben nasıl sağlayabilirim? (56.54-57.09)"* diyerek, canavarların isteklerini yerine getirmeye çalışsa da aslında ailesinin mutsuzluğunu ve üzülmelerini gidermeye çalıştığını ifade etmektedir. Bu diyalogda, Judith ve Max'in hayatlarında mutluluk kavramının farklı değerlerle şekillendiği ve Max'in, insanların mutlu olmasının önemli olduğuna inandığı anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak, değerlerimizi bilmek önemli bir ilk adımdır, ancak bu değerleri eyleme dönüştürdüğümüzde hayat zengin, doyurucu ve anlamlı hale gelir (Harris, 2024). Arkadaşım Canavar filminde, karakterlerin değerleri doğrultusunda yaptıkları seçimler hem bireysel hem de toplumsal bağlamda önemli anlamlar taşımaktadır. Bu bulgular, değerler ve değer odaklı eylemlerle ilgili teorik bir anlayışın filme nasıl yansıdığını göstermektedir.

3.3. Bağlamsal Benlik ve Kavramsal Benliğe Bağlanma

Bireyler, kendileriyle ilgili yargılayıcı hikayeler oluştururlar ve bu hikayeler çevreleri tarafından onaylandığında veya pekiştirildiğinde, bu inançların doğruluğuna olan güvenleri artar. Bu artış, kavramsal benliği ifade etmektedir. Kavramsal benlik, bireyin kendisi hakkında oluşturduğu yargılara ve bu yargıların çevre tarafından onaylanmasına dayanır. Bağlamsal benlik ise, bireyin eylemlerini, düşüncelerini veya duygularını tanımlarken, bu süreçleri dışarıdan bir perspektiften gözlemleyebilme yeteneğini ifade eder. Bağlamsal benlik, bireyin içsel ve dışsal deneyimlerinden bağımsız olarak onları gözlemlemesi ve değerlendirmesi anlamına gelir (Yavuz, 2015).

Arkadaşım Canavar filminde, bu iki kavramın yansımaları açıkça gözlemlenebilir. S7; *"Carol, 'Ben dediği kadar kötü biri miyim? Ben sadece birlikte olalım istedim' (01.19.53-01.20.03)"* diyerek, çevresindeki insanların onunla ilgili oluşturduğu yargılar üzerine kendi değerini sorgulamaktadır. Benzer şekilde, Max de çevresindeki insanların davranışlarına bağlı olarak kendisini kötü biri olarak görmeye başlar. Filmin bir sahnesinde, Max'in evinin ve ailesinin olup olmadığı sorusuna verdiği cevap dikkat çekicidir: S8; *"Eskiden vardı ama... (Bu cümle, Max'in boşanmış ailesiyle olan ilişkisini ve bu ilişkinin onun kendisini nasıl algıladığını ima etmektedir)"* Max, devamında KW ile yaptığı konuşmada şunları söyler: *"Hayır, birini sadece ısırdım, hepsi bu ama deliye döndüler. Bir de donmuş mısır sevmiyorum."* Konuşmanın devamında KW, *"Ah buna üzüldüm, bu yüzden mi ayrıldın?"* diye sorar. Max, *"Kötü biriymişim gibi davranıyorlar,"* şeklinde cevap verir. Bu cevabın üzerine KW'nin, *"Kötü müsün?"* sorusuna Max, *"Bilmiyorum, bilmiyorum,"* (39.10-39.46) diyerek kendini sorgulamaktadır.

Max'in boşanmış ailesinin de etkisiyle çevresindeki insanların davranışlarına göre şekillenen benlik algısı, onun kendini kötü biri olarak görmesine yol açmıştır. Bu diyaloglar, Max ve Carol'un çevrelerinden aldıkları yargılara dayalı olarak kendi benlik algılarını şekillendirdiklerini göstermektedir. Bu durum, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında kavramsal benlik olarak tanımlanabilir. Kabul ve kararlılık terapisinde asıl amaç, bireylerin bu düşünceleri dışarıdan bir gözle gözlemleyebilmesi, yani bağlamsal benlik kazanarak kendi deneyimlerini yargılamadan değerlendirebilmeleridir.

3.4. Bilişsel Ayrışma ve Bilişsel Birleşme

Ayrışma, bireylerin anılarından, duygularından ve düşüncelerinden uzaklaşarak bu deneyimlere dışarıdan bir gözle bakabilmelerini ifade eder (Harris, 2024). Ayrışmanın karşıt süreci ise bilişsel birleşmedir. Bilişsel birleşme, bireylerin davranışlarını düzenlerken düşünce ve bilişsel süreçlerden yoğun bir şekilde etkilendikleri bir durumdur (Gillanders vd., 2014). Arkadaşım Canavar filminde, Max'in Carol'a dair bir gözlemi, ayrışma ve bilişsel birleşme arasındaki farkları somut bir şekilde yansıtmaktadır.

Max, ailesinin boşanma sürecini deneyimlerken, duygusal karmaşa ve karışıklık yaşayarak bu süreçte kendi iç dünyasına yoğunlaşır. Bu, onun düşüncelerinin ve duygularının bir arada derinleşmiş ve birbirine karışmış olduğu bir durumu ifade eder; yani bilişsel birleşme yaşar. Ancak filmde Max'ın Carol'a dair söylediği bir söz, bu duygusal ve bilişsel karışıklığın dışında bir ayrışma anını gözler önüne serer. Max, S9; "O bunu isteyerek yapmıyor, KW sadece korkuyor" (01.20.27-02.20.36) diyerek Carol'un davranışlarını açıklarken, aslında kendisini ilk kez bu şekilde ifade etmektedir. Burada, Max'ın Carol'un eylemlerini izlerken, ona dair düşüncelerinden ve duygularından bir miktar uzaklaştığı görülür. Max, Carol'un korktuğu için belirli davranışlar sergilediğini fark ederek, bir tür ayrışma yaşamaktadır. Bu durum, Max'ın yalnızca dışsal bir gözlemci olarak Carol'un davranışlarını anlamaya başlaması ve onun duygusal süreçlerini fark etmesiyle ilişkilidir.

Bu gözlem, bireyin duygusal ve bilişsel süreçlerinden uzaklaşarak, daha objektif bir bakış açısıyla mevcut durumu değerlendirmesi ve içsel deneyimlerini gözlemleyebilmesi açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Max'ın Carol'u anlaması, aslında kendi içsel düşüncelerinden bir adım geri atarak, onun korkularını ve bu korkulardan kaynaklanan davranışlarını anlamasıyla mümkün olmuştur.

3.5. Yaşantısal Kabul ve Kaçınma

Kabul, bireyin istenmeyen içsel deneyimlere – düşünceler, duygular, hisler, anılar, istekler ve duyumlar gibi – açık ve yer verici bir tutum sergilemesi anlamına gelir (Harris, 2024). Psikolojik esneklik modelinde kabulün karşıtı ise yaşantısal kaçıştır. Yaşantısal kaçış, bireyin içsel veya dışsal yaşantılarından kaçınma ve bu yaşantılardan kurtulma amacıyla hareket etmesi, bu yönde çabalar göstermesi sonucu gelişir (Yüncü, 2024). Arkadaşım Canavar filminde S10; Max'ın evden kaçışı (14.13-18.18), ilk bakışta fiziksel bir kaçış olarak algılanabilir, ancak derinlemesine incelendiğinde Max'ın yaşadığı duygusal ve bilişsel zorluklardan kaçmak için bir strateji geliştirdiği anlaşılmaktadır. Filmdeki birkaç sahne, Max'ın yaşantısal kaçışını yansıtır:

- S11; "Max: 'Sonsuza kadar kral kalmak istiyorum.' (41.58-42.03)"
- S12; "Max: 'İstediğin her şeyin olacağı bir dünya yapmak.' (46.17-46.20)"
- S13; "Max: 'Bütün üzüntüleri uzak tutacak bir kalkanım var.' (27.41-28.06)"
- S14; "Carol: 'Herkes bana kızıyor. Yapabileceğim bir şey var mı? Ne dersin?'" (Bu soru Max'ın duygusal durumunu yansıtmaktadır) "Max: 'Benim yaptığım bir şey var, bana bazen daha iyi hissettiriyor. Çamur ve toprak.' (01.01.28-01.01.59)"

Bu diyaloglar, Max'ın içsel yaşantılarından kaçmak için dışsal gerçeklikleri yeniden inşa etme ve duygusal zorluklardan kaçma çabalarını gösterir. Max, içsel sıkıntılarından ve üzüntülerinden korunmak için fiziksel ve zihinsel kaçış yolları aramaktadır. Özellikle, çamur ve toprakla oynama gibi davranışlar, kendisine duygusal rahatlama sağlamak amacıyla gerçekleştirdiği yaşantısal kaçış örnekleridir.

Filmdeki bu durum, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında önemli bir noktayı vurgulamaktadır. Yaşantısal kaçış, bu terapide azaltılmaya çalışılan bir kavramdır; bunun yerine, bireylere duygularını ve düşüncelerini kabul etme, onlara yer açma ve bunlarla barışçıl bir şekilde yüzleşme yolları öğretilir. Max'ın yaşantısal kaçışı, terapötik süreçlerde kabul ve kararlılıkla nasıl başa çıkılabileceğine dair bir örnek teşkil eder.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, Arkadaşım Canavar filminin ana karakterleri olan Max ve arkadaşlarının (Carol, KW, Judith, vd.) genel davranışları ve önemli söylemleri, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında incelenmiş ve karakterlerin psikolojik katılık kavramlarını daha sık kullandıkları gözlemlenmiştir. Filmin özellikle Max'ın davranışları üzerinden yapılan değerlendirmelerinde, yalnızca Max'ın bir şeyler yaparken anı yaşadığı ve bu anın tadını çıkardığı görülmüştür. Bunun dışında, bilişsel ayrışma, bağlamsal benlik, yaşantısal kabul, değerler ve değerler doğrultusunda eylem gibi kabul ve kararlılık terapisinin temel kavramlarının gelişmediği tespit edilmiştir. Bu durum, Max'ın aile içindeki yaşantısına olumsuz şekilde yansımış ve psikolojik katılık sergileyen karakterlerin, duygusal esneklikten yoksun kalmalarına neden olmuştur.

Max'ın değerlerini filmin sonunda fark etmesi ve bu değerler doğrultusunda ailesiyle yaşadığı sorunları düzeltmek amacıyla geri dönmesi, kabul ve kararlılık terapisinin temel ilkelerinden biri olan değer odaklı eylem ve yaşantısal kabulün somut bir örneğidir. Benzer şekilde, filmde Carol karakterinin de aslında Max'ı temsil

eden bir canavar olarak, değerlerini ve bu değerlerle uyumlu bir şekilde hareket etmesi gerektiğinin farkına varması, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında istenilen bir gelişimdir. Carol, diğer aile üyeleriyle ve arkadaşlarıyla arasındaki sıkıntıları çözmek için değerleri doğrultusunda bir adım atmaktadır.

Bu bulgular, kabul ve kararlılık terapisinin temel kavramlarının, film karakterlerinin içsel deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini ve bu kavramların bireylerin yaşamlarındaki değişim süreçlerini nasıl etkilediğini göstermektedir. Özellikle karakterlerin duygusal zorluklarla başa çıkma biçimleri, değerler etrafında dönmeyen eylemler ve yaşantılarının nasıl içsel çatışmalara yol açtığını ortaya koymaktadır. Filmin sonunda, karakterlerin bu ilkeleri içselleştirerek daha sağlıklı bir psikolojik esneklik kazandıkları izlenmiştir.

Kabul ve kararlılık terapisi bağlamında yapılan çalışmalar henüz sınırlıdır. Özellikle sinematerapi ve bibliyoterapi gibi yöntemlerin terapi sürecinde nasıl kullanılabileceği üzerine literatür oldukça kısıtlıdır. Sinematerapi alanındaki araştırmaların çoğu, genel psikoterapi yaklaşımlarına dair örnekler sunarken, kabul ve kararlılık terapisi ile ilişkilendirilmiş sinematerapi çalışmaları sınırlıdır. Mevcut literatürde sinematerapi için önerilen tek makale, Soul filmi üzerine yapılan bir çalışmadır (Arı ve Bingöl, 2023). Bu çalışmada, hayat ve ölüm temaları üzerinden psikolojik esneklik tartışılmaktadır. Benzer şekilde, bibliyoterapi konusunda da yalnızca bir çalışma bulunmaktadır ve bu çalışma, Paulo Coelho'nun Simyacı (Seyrek vd., 2021) adlı kitabının psikolojik esneklikle olan ilişkisini incelemektedir. Bu kitap, bireylerin değerlerini keşfetmeleri ve bu doğrultuda hareket etmeleri adına güçlü bir örnek teşkil etmektedir.

Bu çalışmanın literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlikleri, psikolojik esneklik kavramının terapötik süreçlerde nasıl kullanıldığına dair bulgularıdır. Ancak bu çalışmanın farklı bir yönü, psikolojik esneklik ve psikolojik katılığın altı temel terapötik yöntem aracılığıyla, boşanmış ailelerin çocuklarında nasıl tezahür ettiği üzerinde durulmasıdır. Bu bağlamda, film karakterlerinin yaşantılarının detaylı bir şekilde analiz edilmesi, kabul ve kararlılık terapisi kavramlarının boşanmış ailelerin çocuklarının içsel süreçlerinin nasıl şekillendiğini daha somut bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın sınırlılıkları, *Arkadaşım Canavar* filminde, kabul ve kararlılık terapisi ile doğrudan ilişkili tüm kavram ve görüşleri açıklayan sahnelerin eksik olması nedeniyle bazı önemli kavram ve görüşlerin karakterlerin söylem ve davranışları üzerinden ayrıntılı bir şekilde analiz edilememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yalnızca bu tek film üzerinde yoğunlaşılması ve terapötik ekollerle karşılaştırmalı bir analiz yapılmaması, çalışmanın kapsamını daraltan bir diğer sınırlılıktır. Bu sınırlılıkların, çalışmanın bulguları ve genellenebilirliği üzerindeki potansiyel etkileri dikkate alınmalıdır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, *Arkadaşım Canavar* filmi, kabul ve kararlılık terapisi çerçevesinde, şimdiki anla temas/temasın kaybolması, değerler ve değer odaklı eylemler, bağlamsal benlik/kavramsal benlik, bilişsel ayrışma/bilişsel birleşme ve yaşantısal kabul/kaçınma kavramlarının boşanmış ailelerde duygusal çatışma yaşayan bireyler üzerindeki etkileri açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda, bu bireylerin psikolojik esneklikten çok psikolojik katılık yaşadıkları gözlemlenmiştir. Kabul ve kararlılık terapisine göre tüm karakterlerin psikolojik katılık sergilemeleri, aile bireyleri ve arkadaşları tarafından pekiştirilen bir durum olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak kabul ve kararlılık terapisine göre bireylerin şimdiki anla temasta olması, açık bir tutum benimsemeleri ve değerlerine uygun şekilde eyleme geçmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla, bireylerin düşüncelerine takılmadan, bu düşüncelerle özdeşleşmeden değerleriyle uyumlu bir şekilde hareket etmeleri ve olumlu yönlerini güçlendirmeleri beklenir.

Bu bağlamda, *Arkadaşım Canavar* filminde de görüldüğü gibi, kısıtlayıcı düşünceler, sadece bireylerin değil, ailelerin ve bu ailelerden oluşan toplumların da değerleriyle uyumsuz şekilde hareket etmelerine yol açabilir ve farkında olmadan yıkıcı kişilik yapılarına sebebiyet verebilir. Film, karakterlerin yaşadığı duygusal zorlukların ve bu zorlukların bireylerin günlük yaşamlarına, ilişkilerine ve hedeflerine ulaşmalarına etkileri ele alarak, çeşitli alanlarda eğitim ve farkındalık oluşturma açısından etkili bir araç olabilir. Özellikle kabul ve kararlılık terapisi eğitimlerinde, teorik anlayışın derinleştirilmesine yönelik durum analizleri ve müdahale stratejilerinin tartışılması amacıyla kullanılabilir.

Terapi sürecinde kullanılan müdahale yöntemlerinden biri olarak sinematerapi öne çıkmaktadır. Filmler aracılığıyla senaristler, yapımcılar ve yönetmenler, izleyicilerine iletmeyi amaçladıkları mesajlarla insanların fenomenolojik dünyalarına erişim sağlayabilirler. Bu durum, terapi ortamına taşındığında, ruh sağlığı

profesyonelleri, danışanlarının içsel süreçlerine dair önemli farkındalıklar kazanmalarına yardımcı olabilir. Arkadaşım Canavar filminin seçilmesinin nedeni, günlük yaşamda çocukların yaşadığı yalnızlık duygularına dair önemli mesajlar vermesidir. Filmin karakterlerinin, günlük hayattan yola çıkarak oluşturulduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu karakterlerin günümüzdeki karşılıkları oldukça fazladır. Bu nedenle, psikoeğitim çalışmalarında, okul ve üniversite eğitimlerinde vaka analizleri ve film incelemeleri için etkili bir materyal olarak kullanılabilir. Ayrıca terapi ortamında çocuklarla iletişim kurma aracı olarak ya da ailelerin çocuklarını daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla bir yöntem olarak da değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Arkadaşım Canavar filmi, içerdiği uygun sahneler sayesinde, kabul ve kararlılık terapisi bağlamında psikolojik danışmanlık sürecine katkı sağlayabilecek önemli bir materyaldir. Bu film, hem bireylerin duygusal zorluklarıyla başa çıkma biçimlerini anlamalarına yardımcı olabilir, hem de psikolojik esneklik kazandırma sürecinde etkili bir araç olarak kullanılabilir.

6. BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği: Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni Beyanı: Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı: 1. yazar katkı oranı: %50 (literatür incelemesi, problemin açıklanması, araştırma ve araştırmanın analizi, bulguların sunumu, tartışma ve sonuç), 2. yazar katkı oranı: %50 (literatür incelemesi, problemin açıklanması, araştırma ve araştırmanın analizi, bulguların sunumu, tartışma ve sonuç)

Çıkar Çatışması Beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

7. KAYNAKÇA

Akdemir, A. B., & Kılıç, A. (2021). Nitel makalelerin yöntem analizi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(2), 486-502.

Arı, H., & Bingöl, Y.T. (2023). "Soul" filminin kabul ve kararlılık terapisi bağlamında incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies* 4(3), 224-231.

Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51(Özel sayı 1), Ö395-Ö407. doi:10.30794/pausbed.1116878

Bond, F.W., Hayes, S.C., & Barnes-Homes, D. (2006). Psychological flexibility, ACT, and organizational behaviour. *Journal of Organizational Behavior Management*, 26, 25-54

Dubler, B. A. (2018). *Psychological flexibility as a key mechanism in Acceptance and Commitment Therapy: Shifts in flexibility as mediators of treatment effects*. Doctoral dissertation. University of Rochester, USA.

Gillanders, D. T., Bolderston, H., Bond, F. W., Dempster, M., Flaxman, P. E., Campbell, L., & Masley, S. (2014). The development and initial validation of the Cognitive Fusion Questionnaire. *Behavior therapy*, 45(1), 83-101.

Harris, R. (2024). *ACT'i Kolay Öğrenmek*. (F. B. Esen & K. F. Yavuz, Çev.). Litera Yayıncılık.

Hayes, S. C., Luoma, J.B., Bond, F.W., Masuda, A. & Lillis, J. (2006). Acceptance and Commitment Therapy: Model, processes and outcomes. *Behaviour Research and Therapy*, 44, 1-25. doi: 10.1080/09515070210140221

Hayes, S. C. (2004). Acceptance and commitment therapy, relational frame theory, and the third wave of behavioral and cognitive therapies. *Behavior Therapy*, 35, 639-665.

Kul, A., & Türk, F. (2020). Kabul ve adanmışlık terapisi (act) üzerine bir derleme çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 2528-9527. doi: 10.26466/opus.741907

Nalbant, A., & Yavuz, K. F. (2019). Dil kozasından çıkış: Bilişsel ayrışma. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 58-62. doi: 10.5455/JCBPR.33709

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343.

Seyrek, Ö. D., Ersanlı, E., & Dicle, A.N. (2021). Kabul ve kararlılık terapisi bağlamında bir bibliyoterapi örneği: Simyacı Romanı. *Journal of History School*. 53, 2866-2883. doi: 10.29228/Joh.49909

Sharp, C., Smith, J.V., & Cole, A. (2010). Cinematherapy: metaphorically promoting therapeutic change. *Counselling Psychology Quarterly*. 15(3),269–276.

Srinivasan, D. M. (2024). Exploring cinema therapy as a tool for managing psychological effects of the COVID-19 pandemic. *Intenational Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*. 5, 122-129.

Tutar, H. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik: Bir model önerisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(Özel Sayı 2), 117-140. doi: 10.18037/ausbd.1227323

Twohig, M.P., & Levin, M.E. (2017). Acceptance and commitment therapy as a treatment for anxiety and depression. *Psychiatric Clinics of North America*, 40(4), 751-770. doi: 10.1016/j.psc.2017.08.009

Usta, F. (2017). *Kabul ve kararlılık terapisi yönelimli psikoeğitim programının ergenlerin sosyal görünüş kaygısı ve kabul ve eyleme geçme düzeylerinin etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.

Yavuz, F. K. (Ed). (2015). Kabul ve kararlılık terapisi: Genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Psikiyatri Dergisi*, 8(2), 21-27.

Yüncü, Ö. (2024). *Kabul ve terapisinin (ACT) depremden etkilenen üniversite öğrencilerinin travmalarına ve psikolojik esnekliklerine etkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

8. EXTENDED ABSTRACT

This study aims to analyze the movie *Where the Wild Things Are* in the context of the concepts of psychological flexibility and psychological rigidity within the framework of acceptance and commitment therapy. Acceptance and commitment therapy develops strategies for individuals to cope with their painful thoughts and feelings and encourages them to build a meaningful and goal-oriented life in line with their values. Acceptance and commitment therapy basically adopts a behavioral approach and supports individuals to take meaningful actions in line with their values. It accomplishes this process through the concept of psychological flexibility. Psychological flexibility includes elements such as maintaining contact with the present moment, taking actions in line with one's values, contextual self-concept, cognitive dissociation and experiential acceptance. However, psychological rigidity, which is the opposite of psychological flexibility, manifests itself with phenomena such as loss of contact with the present moment, distancing from one's values, exhibiting dysfunctional behaviors, conceptual self-construction, cognitive unification, and experiential escape.

In the movie *Where the Wild Things Are*, the character Max is an emotionally lonely boy with a big imagination. His parents are divorced and Max sometimes lives with his mother and sometimes with his father. His relationship with his older sister is very poor; often ignored by her, Max feels this deeply and it creates a trauma in his emotional world. Max is a child who loves his mother deeply and feels jealous of her at the same time. The arrival of a friend at his mother's house triggers Max's inner conflicts. After observing his mother's relationship with this person, Max unintentionally exhibits behaviors that his mother would not approve of and as a result, he has a big argument with his mother. Unable to bear the unrest at home any longer, Max runs away from home. The events that develop from this point on in the movie begin after Max runs away. After leaving home, Max reaches an island full of monsters, where he begins to live as the king of the monsters on the island. Initially feeling happy and free in this new world, Max soon realizes that he will not find the peace he expected here either. His relationship with the monsters and his new life on the island cannot provide him with inner peace and true happiness. Through the difficulties he experiences here, Max begins to accept his own inner conflicts and tendencies to escape from reality. Eventually, these experiences lead him to make the decision to return home to his family.

In *Where the Wild Things Are*, a series of concepts within the framework of Acceptance and Commitment Therapy can be observed concretely through the behavior and inner development of the characters. In

particular, Max's ability to fully live and enjoy the present moment in everything he does and in every game he plays exemplifies the principle of contact with the present moment of Acceptance and Commitment Therapy. While Max's values are not clearly defined at the beginning of the movie, it is observed that these values begin to take shape over time and that he directs his life by exhibiting actions in accordance with his values. The most obvious example of this is the role of Max's mother; in the film, Max, who initially does not understand the value of his mother, internalizes this value by realizing the importance of a mother during the time he spends with the monsters. This new awareness of his mother leads Max to go back and embrace her and act in accordance with her values. This situation concretely demonstrates the character's actions based on his values and his psychological transformation in this process. In addition, the relationship between Max and Judith reveals the existence of different values regarding happiness. The fact that Max and Judith have different value systems reveals how each of them approaches happiness in life and how they develop different actions according to these values.

In the movie, it is also evident that Max and Carol shape their self-perception in line with the judgments they receive from their environment. This situation constitutes a concrete example for understanding the contextual self-concept of acceptance and commitment therapy. Max was constantly labeled negatively by the individuals around him and began to perceive himself as a "bad person". These judgments cause Max to question his own identity and initially this questioning leads him to identify with the conceptual self. However, as the film progresses, Max questions the reality of the negative labels around him and realizes that he is not a bad person. This realization allows him to restructure his self-perception and free himself from a negative conceptual self.

In *Where the Wild Things Are*, the character Carol stands out as Max's external reflection. Carol is a figure representing Max's inner world among the monsters in the film, and this situation offers Max the opportunity to observe his own behaviors and emotional reactions from the outside. In this context, Carol's externalization of Max's emotional experiences can be related to the concept of cognitive dissociation within the framework of acceptance and commitment therapy. Cognitive dissociation refers to the ability to observe individuals' thoughts independently of their emotional judgments and to reconstruct their reactions to them. Carol's constant feeling of being ostracized and not receiving enough love among the monsters reflects Max's inner feelings of loneliness and rejection. This reflection allows Max to explore his own emotional world and relationships more deeply.

Max's story provides a striking example of the concept of experiential avoidance. From the beginning of the film, Max's escape from home can be interpreted on the surface as a purely physical escape. However, a deeper analysis reveals that this action is actually a strategy Max develops to avoid the emotional and cognitive difficulties he experiences. Throughout the film, it is clear that Max exhibits both emotional and physical avoidance behaviors. At the end of the movie, Max's returning home by accepting the realities of his life can be considered as a representation of the process of experiential acceptance. This situation reveals an important transformation that emphasizes the individual's capacity to face and accept negative emotions and difficulties.

In conclusion, the film *Where the Wild Things Are* offers us many opportunities to embody the concepts of acceptance and commitment therapy. As a therapeutic tool, the movie contributes to a more solid grounding of theoretical knowledge and diversifies the therapeutic process. This film can both help individuals to understand the way they cope with their emotional difficulties and can be used as an effective tool in the process of building psychological resilience.

Karahan, B., & Şen, M. (2025). Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Türkçe A: Edebiyat ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin öğretim izlencelerinin karşılaştırılması. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 6(2), 34-50.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 13.08.2024 Kabul/Accepted: 28.04.2025

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Türkçe A: Edebiyat ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Öğretim İzlencelerinin Karşılaştırılması

Bihter KARAHAN¹

Mesut ŞEN²

Özet

Bu çalışmada Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Türkçe A: Edebiyat ve Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin öğretim izlenceleri; öğrenen profili, öğretme/öğrenme yaklaşımları, yapıt/metin seçimi ve ölçme/değerlendirme bağlamında karşılaştırılmıştır. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi için 2019 yılında güncellenen ders öğretim izlencesi, MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi için Mayıs 2024’de onaylanan ve 2024-2025 eğitim ve öğretim yılında aşamalı olarak kullanılmaya başlanacak öğretim izlencesi esas alınmıştır. Araştırmada içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma sonucunda IBDP Türkçe A: Edebiyat ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin öğretim izlenceleri arasında temel ilkeler ve kavramlar açısından çok büyük farklar olmadığı görülmüştür. Her iki öğretim izlencesinde öğrenen profili merkeze alınmıştır. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersindeki üç keşif alanı ve bunlarla sürekli etkileşim içinde bulunan yedi kavramın getirdiği bütüncül bakış açısı ile MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinin tematik ve beceri temelli yaklaşımı birbiriyle örtüşmektedir. Her iki dersin ölçme/değerlendirme süreçlerinin öğrencilerin kazandıkları bilgi ve becerilerinin sınanması ve özgün çıktıların ortaya konması açısından benzer yöntemler içerdiği saptanmıştır. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinin yapıt ve metin seçiminde MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersine kıyasla kültürel çeşitliliği ön plana çıkardığı görülmektedir. Ayrıca yeni güncellenmiş olması ve aşamalı bir şekilde yürürlüğe girecek olması nedeniyle MEB Türk Dili ve Edebiyatı öğretim izlencesinin uygulama sürecinin ne ölçüde başarılı olacağının takibi önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Bakalorya (IB); Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP); Türkçe A: Edebiyat dersi; MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi; öğretim izlencesi

¹ Dr., Özel Üsküdar Amerikan Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni, İstanbul-Türkiye, bihterkarahan@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4528-6773.

² Prof. Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, İstanbul-Türkiye, mesut.sen@marmara.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0867-9041.

Comparison of the Curricula of International Baccalaureate Diploma Program (IBDP) Language A: Literature Course and Ministry of National Education Turkish Language and Literature Course

Abstract

In this research International Baccalaureate Diploma Program (IBDP) Language A: Literature course's curriculum with the Ministry of National Education Turkish language and literature course's curriculum have been compared according to their aspects such as learner profiles, approaches to teaching/learning, book/text choices and assessment/evaluation. For the IBDP Language A: Literature course, 2019 curriculum and for the Ministry of National Education Turkish language and literature course, the curriculum which was recently prepared and approved in May 2024 and going to be used gradually in 2024-2025 school year, have been used for the comparison. Document and content analyzes methods have been used. According to the research results; there are no significant differences between IBDP Language A: Literature course and Ministry of National Education Turkish language and literature course curricula in terms of basic principles, both curricula has similar approach to the learner profile and took the approaches to teaching/learning at their basics. Their holistic perspectives, three areas of exploration and seven interacting concepts of IBDP Language A: Literature course and the thematic and skill based approach of Ministry of National Education Turkish language and literature course are aligned. Both course has similar assessment/evaluation methods to test the knowledge and the skills and to give creative outputs. However, IBDP Language A: Literature course has a more developed perspective to choose international and inter cultural books/texts in order to understand global problems comparing to the Ministry of National Education Turkish language and literature course, which is more local. Additionally, the monitoring of the application phase of Ministry of National Education Turkish language and literature course curriculum has great importance because it was recently prepared, confirmed and gradually will come into force.

Keywords: International Baccalaureate (IB); International Baccalaureate Diploma Program (IBDP); Turkish A: Literature course; Ministry of National Education Turkish language and literature course; curriculum

1. GİRİŞ

Uluslararası Bakalorya Organizasyonu (UBO) 1968 yılında İsviçre'nin Cenevre şehrinde kurulmuştur. Uluslararası Bakalorya Diploması o yıllarda kendi ülkelerinden uzakta uluslararası ortamda çalışan kişilerin çocuklarına uluslararası platformda kabul gören bir üniversiteye giriş yeterliği sağlamak için tasarlanmıştır. Günümüzde tüm dünyaya yayılmış bir şekilde 160'dan fazla ülkede, 5800'den fazla okulda, 3 ila 19 yaşlar arasında yaklaşık iki milyon öğrencinin öğrenim gördüğü 8000'den fazla IB programı uygulanmaktadır. Söz konusu programlardan lise öğrencilerine yönelik olan Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) öğrencilerin küresel bir bakış açısıyla sorgulama, analiz yapma, eleştirel düşünme, çok kültürlü ortamlara yatkın olma vb. özelliklerini geliştirmeye yönelik uluslararası geçerliği yüksek bir bir programdır.

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi, Uluslararası Bakalorya Organizasyonunun (IBO) ortaya koyduğu esaslar doğrultusunda ve IB Diploma Programı modeli kapsamında verilmektedir. IBDP ana dili çalışmalarını oluşturan derslerden biridir. Söz konusu derste edebi metinlere odaklanılarak çeşitli metin eleştirisi yaklaşımları benimsenmekte öğrencilerin edebiyatın doğasını, edebi dilin ve metinselliğin estetik işlevini ve edebiyatla dünya arasındaki ilişkiyi keşfetmeleri amaçlanmaktadır (IBO, 2019).

MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi ise 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen "Türk Millî Eğitimi'nin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri" ve "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni" temel alınarak yapılandırılmıştır. Söz konusu dersle öğrencilerin edebiyatla tanışmaları, Türk dilinin inceliklerini keşfetmeleri, dil becerilerini etkin kullanmaları, metinlerden hareketle olay ve olgulara eleştirel bir bakış açısıyla bakmaları ve estetik zevk edinmeleri amaçlanmaktadır. Aynı zamanda öğrencilerin kültürel, tarihsel, toplumsal ve felsefi açılardan da donanımlı bireyler olmaları öngörülmektedir (MEB, 2024).

Çalışmanın araştırma sorusu, "Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Türkçe A: Edebiyat dersi ile MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinin öğretim izlenceleri açısından ne gibi farklılık ve benzerlikleri bulunmaktadır?" şeklinde belirlenmiştir. İlk bakışta temel ilke ve hedefleri benzer görünen söz konusu iki dersin

öğretim izlencelerinin öğrenen profili, öğretme/öğrenmeye yaklaşımlar, yapıt/metin seçimi ve ölçme/değerlendirme bağlamında karşılaştırılarak benzer ve farklı taraflarının ortaya konması çalışmanın ana çerçevesini oluşturmaktadır.

IB üzerine yapılan çalışmalardan oluşan alan yazını incelendiğinde IBDP ile ulusal programların farklı yönlerden karşılaştırıldığı çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Çam Aktaş (2013) Türkiye’de IBDP programı uygulayan bir okulda IB kapsamında olan ve olmayan anadili derslerini eleştirel düşünme becerileri, Çarşanlı (2013) IBDP Türkçe A: Edebiyat ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı derslerini kültüre ilişkin amaç ve kazanımları açısından incelemiştir. Taş (2007) İstanbul’da bulunan üç özel okulda IBDP programında öğrenim gören ve bu kapsamda Türkçe A: Edebiyat dersi alan öğrencilerle, MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi alan öğrencilerin edindikleri becerileri, Beek (2016) Çek Cumhuriyeti’nde bulunan ulusal ve uluslararası eğitim veren iki ayrı okuldaki öğrencilerin uluslararası düşünme yeteneklerini, Hilal (2016) Lübnan’daki IBDP ve ulusal öğretim izlencesiyle öğrenim gören öğrencilerin eleştirel düşünme yeteneklerini, Demircioğlu ve Çakır (2016) Meksika, İspanya, İngiltere ve Türkiye’de bulunan 25 okuldaki IBDP eğitimi alan ve almayan öğrencilerin kültürler arası yetkinliklerini, Sahin (2018) IBDP eğitimi alan ve almayan üstün zekalı öğrencilerin akademik gelişimlerini, Hopfenbeck vd. (2020) Avustralya, İngiltere ve Norveç’te IBDP öğretim izlencesi alan ve almayan öğrencilerin eleştirel düşünme becerilerini, Cinli (2023) Türkiye’de bir lisede IBDP programında öğrenim gören ve görmeyen öğrencilerin öğrenen profili özelliklerini karşılaştırmıştır.

Uygulanan öğretim izlencesinin bir nevi somut çıktısını oluşturan akademik başarı, üniversiteye kabul ve üniversiteyi bitirme açısından yapılan karşılaştırmalara örnek olarak; Coles Hill (2018) Güney Kore’de bulunan bir özel okulda IBDP eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasında üniversiteye kabul ve üniversiteyi bitirme başarısını, Farmer (2017) ABD’ de IBDP, AP ve ulusal program mezunlarının üniversite başarı durumlarını, Aldana, Mayer ve Ee (2020) ve Pilchen, Caspary ve Woodworth (2020) ABD’de liselerin IBDP programlarından mezun olan ve olmayanların üniversiteye kabul alma ve üniversiteyi bitirme başarılarını, Maire ve Windle (2021) ve Maire (2021) Avustralya’da IBDP eğitimi alan ve almayan öğrencilerin iyi üniversitelere kabul oranlarını, Fei (2023) Çin’deki IBDP programı uygulayan ve uygulamayan okulların akademik başarılarını karşılaştırmıştır.

Yapılan karşılaştırmalarda IBDP’nin ulusal programlara nazaran öğrencilerin eleştirel düşünme ve sorgulama becerisinin geliştirilmesine daha çok ağırlık verdiği (Aktaş, 2013; Aktaş ve Güven, 2016; Sahin, 2018; Nakawa ve Kimura, 2021; Hsiao, 2023), uluslararası düşünme yeteneklerini daha çok desteklediği ve geliştirdiği (Beek, 2016; Tay Yee Ren, 2023) ve kültürler arası yetkinliklerini daha çok artırdığı (Demircioğlu ve Çakır, 2016), IBDP öğrencilerinin, genel olarak edindikleri becerilerine daha çok güvendikleri (Taş, 2007), akademik, bilişsel ve zihinsel anlamda daha iyi performans gösterdikleri (Sahin, 2018; Fei, 2023), IBDP mezunlarının iyi üniversitelere kabul edilme ve üniversiteyi başarıyla bitirme konusunda daha avantajlı oldukları (Beek, 2006; Farmer, 2017; Coles Hill, 2018; Aldana, Mayer ve Ee, 2020; Pilchen, Caspary ve Woodworth, 2020; Maire ve Windle, 2021; Maire, 2021) sonuçlarına ulaşmıştır.

IBDP genellikle dünya genelinde özel okullarda uygulanmakla birlikte özellikle ABD’de devlet liselerindeki eğitimin niteliğinin artırılması için bir araç olarak kullanıldığı birçok örnek mevcuttur. Dersin araştırma, sorgulama ve yaratıcılığa dayanan zorlayıcı yapısının eğitimin niteliğini yükselttiği ve öğrencileri üniversite hayatına daha iyi hazırladığı birçok bilimsel araştırma ile de ortaya konmuş ve genel bir kanı olarak da yerleşmiştir. IBDP ve ulusal programlara ait farklı ders öğretim izlencelerinin birbirleriyle karşılaştırıldığı akademik çalışmalar söz konusu farkındalığı artırmaktadır. Türkiye’deki eğitimin niteliğinin artırılmasına yardımcı olması için MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesine IBDP genel felsefesinden ve uygulamalarından girdiler yapılmaktadır. Bu kapsamda yapılan çalışmanın Türkiye’de eğitimin niteliğinin artırılması çabalarına önemli bir katkısı olacağı düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Çalışmada nitel bir araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Öğretim izlencesi karşılaştırmalarında söz konusu yöntemle sıklıkla başvurulduğu görülmektedir (Çam Aktaş, 2013; Devrimsel, 2016; Hopfenbeck vd., 2020; Nakawa ve Kimura, 2021; Kahyaoğlu, 2023; Hoffman ve Dicks, 2023; Tay Yee Ren, 2023). İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde toplanmakta

ve okuyucunun kolay anlayabileceği bir biçimde düzenlenerek yorumlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmaya konu olan kavramların saptanarak farklı dokümanlarda hangi bağlamda, nasıl ve ne sıklıkla geçtiğinin saptanması ve yorumunun farklı öğretim izlencelerinin karşılaştırılmasında etkin bir yöntem olduğu değerlendirilmektedir.

2.2. Evren-Örneklem/Çalışma Grubu

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlenceleri çalışma kapsamına alınmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Çalışmada IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi için IBO'nun resmi web sitesinden alınan ve en son 2019 yılında güncellenmiş olan ders öğretim izlencesi "IBO Diploma Programme Language A: Literature Guide", MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi için ise MEB'in resmi web sitesinden alınan, Mayıs 2024'de onaylanan ve 2024-2025 eğitim ve öğretim yılında aşamalı olarak kullanılmaya başlanacak öğretim izlencesi "MEB Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı (Hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" esas alınmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama aracı olarak doküman incelemesi yapılmıştır. Doküman incelemesinde belli bir amaca yönelik olarak birtakım olgu ve olaylar hakkındaki mevcut doküman, belge ve kayıtlar incelenerek veri elde edilmektedir. Araştırma yapılan alanla ilgili pek çok bilgi görüşme ve gözlem yapmaya gerek kalmaksızın doküman inceleme yoluyla elde edilebilmekte, bu sayede araştırmacı zaman ve kaynak tasarrufu sağlamaktadır. Bu kapsamda MEB ve IBO resmi web siteleri, Google Akademik ve Dergi Park online veri tabanları kullanılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

İçerik analizi yöntemi kullanılarak her iki dersin öğretim izlenceleri okuyucunun kolay anlayabileceği bir biçimde yorumlanması amacıyla öğrenen profili, öğretme/öğrenmeye yaklaşımlar, yapıt/metin seçimi ve ölçme/değerlendirme bağlamında birbirleriyle karşılaştırılmıştır. Birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde toplanırken önemli kavramların saptanmasında IBDP tematik çemberi, IB öğrenen profili, IBDP Türkçe A: Edebiyat modelinde yer alan kavramlardan yola çıkılmıştır. Daha sonra söz konusu kavramların dokümanlarda ne sıklıkla ve ne şekilde geçtiği içerik analizi yöntemiyle belirlenmiştir. İçerik analizinin bir çıktısı olarak oluşturulan kavram kümelerinin ve bunların kesişiminin kavramsal karşılaştırmanın görsel olarak algılanmasını kolaylaştırdığı değerlendirilmektedir.

2.6. Araştırma ve Yayın Etiği

Yapılan çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi"nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin "Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler" başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbirisi gerçekleştirilmemiştir.

2.6.1. Etik kurul izni

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

3.1. IBDP ve MEB Öğretim İzlencelerinin Öğrenen Profili ve Öğretme/Öğrenmeye Yaklaşımlar Açısından Karşılaştırması

3.1.1. Uluslararası bilinç ve kültürler arası farkındalık

IBDP, uluslararası geçerliğe sahip olmasının da etkisiyle öğrencilerin uluslararası bilincinin geliştirilmesine büyük önem vermektedir. Uluslararası bilinç; dünyaya açık olmayı ve diğer uluslarla bir bağlılık içinde düşünmeyi, var olmayı ve hareket etmeyi içeren çok yönlü bir kavramdır. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde öğrencilerin açık görüşlülükle farklı inançlara, değerlere ve deneyimlere saygı göstermeyi öğrenmesi amaçlanmaktadır. Daha barışçıl ve sürdürülebilir bir dünya için kültürler arası düşünme ve iş birliği özendirilmektedir. Bu kapsamda (IBDP) Türkçe A: Edebiyat dersi gerek yapıt seçimi gerekse derslerin işleniş biçimi açısından öğrencilerin uluslararası bilincinin ve kültürler arası farkındalığının geliştirilmesini

desteklemektedir. Söz konusu ders öğrencilere küresel konu ve fikirleri araştırma-sorgulama fırsatı sağlamakta, derste işlenecek yapıtların seçiminde küresel sorunları içeren metinlere yer verilmektedir. Eser ve metin seçiminin en az iki kıtada bulunan dört ülke ya da bölgeden yapılması ve bireysel sözlüde uluslararası bir sorunu temel alan bir konunun seçilmesi zorunludur (IBO, 2019). Uluslararası bilinç IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde olduğu gibi vurgulanmasa da MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinin amaçları arasında da öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatından metin örneklerini inceleyerek evrensel farkındalıklarını geliştirmeleri yer almaktadır. Bununla birlikte, öğretim izlencesinde “seçilen metinlerin millî, manevi, kültürel ve ahlaki değerlere uygun olmasına dikkat edilmeli, öğrencilerin tarih, kültür ve medeniyet değerlerini doğru öğrenmelerini sağlayacak içeriğe sahip metinler seçilmeli, metinlerin Türk kültürünün değerlerini incelemesine dikkat edilmelidir.” ifadeleri yer almaktadır (MEB, 2024, s. 17). Söz konusu derste öğrencilerin Türk kültürü ve diğer kültürler arasında ilişki kurarak kültürel duyarlılık geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

3.1.2. Araştırma ve sorgulama

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğrencilerin araştırma ve sorgulama için gerekli becerilerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Merak duygusuna sahip öğrencilerin istekle öğrenmesi ve bunu yaşamları boyunca devam ettirmesi amaçlanmaktadır. Eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri olmadan yaşamın karmaşık problemlerini çözümlemenin mümkün olmadığından hareketle öğrencilerin araştırma (kıyaslama, karşılaştırma, onaylama ve önceliklendirme) ve düşünme (eleştirel, yaratıcı ve etik düşünme) becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Türkçe A: Edebiyat dersinin özellikle metin analizi kısmı araştırma, sorgulama ve eleştirel düşünceyi temel almaktadır. Ele alınan metinde metnin unsurlarının iletiyi vermeye etkisine dair sorular sorularak öğrencilerin eleştirel düşünme becerileri geliştirilir. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde de benzer şekilde öğrencilerin eleştirel düşünme, sorgulama, yorumlama ve değerlendirme yeteneklerini geliştirmeleri hedeflenmektedir. Bununla birlikte söz konusu sorgulamanın ve eleştirel bakış açısının sadece öğretim izlencesinin içeriğinde bir madde olarak yer almasının yeterli olmadığı, okul iklimi ve öğretmenlerin konuya yaklaşımının belirleyici faktör olduğu unutulmamalıdır. Öğretmenlerin derste öğrencilerin ufkunu açacak yöntemleri kullanarak onları araştırma ve sorgulama konusunda cesaretlendirmeleri gerekmektedir.

3.1.3. Öğrenmeyi öğrenme, disiplinler arası ve dönüşümlü düşünme

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğrencilerin ezbercilikten uzak bir şekilde kavramları anlamaya odaklanarak bilgiyi farklı disiplinler arasında araştırma, bağlantılar kurarak öğrenme ve kullanmalarını teşvik etmektedir. Öğrencilere okudukları metin ile içinde bulundukları zaman arasında ilişki kurmalarına yönelik sorular sorulmaktadır. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilere bütüncül bakış açısı kazandırılması hedeflenmektedir. Kalıcı öğrenme sonucunda öğrencinin edindiği bilgi ve beceriyi hayat boyu kullanması beklenmektedir. Öğretim izlenceleri arası bileşenler açısından ders; öğrencilerin analitik düşünme yeteneklerini geliştirmeyi, metinler arası ilişkileri keşfetmeyi, eleştirel ve sorgulayıcı okuma ve yazma alışkanlığı kazandırmayı amaçlamaktadır. Söz konusu öğretim izlencesinde disiplinler arası bir yaklaşım benimsenerek Türk Dili ve Edebiyatının diğer alanlarla etkileşimi irdelenmektedir.

3.1.4. İletişim becerisi

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde öğrenciler kendilerini güvenle ve yaratıcı şekilde ifade edebilmeleri konusunda cesaretlendirilmekte, bireysel sözlü, yüksek düzeyde makale ve tercih edilmesi durumunda bitirme tezi öğrencilerin sözlü ve yazılı iletişim becerilerinin ulaştığı noktanın değerlendirilmesini sağlamaktadır. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilerin dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma gibi iletişim becerilerini kazanarak her alanda etkili iletişim kurabilen bireyler hâline gelmeleri amaçlanmaktadır.

3.1.5. İlkeli, dengeli ve öz yönetim becerilerine sahip olma

IBDP öğrencilerinin ilkeli ve dengeli olması, ayrıca öz yönetim becerilerini kazanması hedeflenmektedir. Ölçme ve değerlendirme sürecinin yüzde yetmişinin dış değerlendirme olması sebebiyle yapıtların zamanında ve ayrıntılı şekilde incelenmesi sorumluluğu öğrenciye aittir. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi de edebiyatın gerçek hayatın aynası olmasından hareketle öğrencilerin yukarıda bahsedilen özellikleri kazanmaları ve içselleştirmeleri konusunda önemli bir işlevi yerine getirmektedir. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilerin empati kurmayı öğrenmesi, metinlerdeki duygusal tonu anlayabilmeleri ve karakterleri sosyal anlamda inceleyebilmeleri amaçlanmaktadır.

3.1.6. İş birliği

Türkçe A: Edebiyat dersinde öğretmen sorduğu sorular ve yönlendirmelerle öğrencinin derse aktif katılımını sağlayarak arzu edilen iş birliğini kurar. Ayrıca öğrenciler arkadaşlarının bakış açılarını dikkate alarak etkili şekilde iş birliği yaparlar. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde de öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak bilginin keşfedilmesi sürecinde öğrencilerin birbirleri arasında etkileşim hâlinde olması amaçlanmaktadır.

3.1.7. Çeşitlilik

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde öğretmenler, seçilen yapıtların çok yönlü ve çeşitli olmasını hedeflemektedirler. Söz konusu yapıtların üç araştırma alanında düzenlenmesine ve özgün olarak çalışılan dilde yazılmış yapıtlarla çeviri yoluyla çalışılanlar arasında denge olmasına dikkat etmektedirler. Ayrıca öğretmenler farklı edebi biçimlerden ve farklı yer ve zamanlardan yapıtlar arasında bağlantı kurmak ve bunları karşılaştırmak için ortam oluşturmaktadırlar. Seçilen yapıtların geleneksel seslerle, daha yeni ve daha az geleneksel sesler arasında bir dengede kalmasını amaçlamaktadırlar. Koşullar elverdiği ölçüde yapıtların seçimine öğrencilerin katılımını özendirerek bireysel tercihlerin dikkate alınmasını sağlamaktadırlar. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde de öğretim yöntemleri ve metin seçiminde öğrenci ihtiyaçlarına göre esnek olunmasına ve çeşitliliğe önem verilmektedir.

3.1.8. Bütünleşme

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde seçilen yapıtlar çalışılırken birbirini tamamlayan yaklaşımlar gösterilmektedir. Öğretmenler edebiyatın kendi içinde, bağlamsal ve karşılaştırmalı bir şekilde çalışılmasına özen göstererek bunları ders boyunca bütünleştirmek için çaba harcamaktadırlar. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde tematik bir yaklaşımla Türk dilinin ve edebiyatının farklı dönemleri arasında bağlantılar kurularak öğrencilerin geçmişle günümüz ve edebiyat ile gerçek yaşam arasındaki ilişkiyi anlaması amaçlanmaktadır.

3.1.9. Özerklik

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alan ve onların öğrenim ihtiyaçlarına öncelik veren bir düşünce yapısı bulunmaktadır. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde de benzer bir öğrenci merkezli yaklaşım söz konusudur. Öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına, ilgi alanlarına ve öğrenme profillerine uygun öğrenme etkinlikleri düzenlenmekte, edebiyat atölyesi ile özgün çıktılarını ortaya koyma olanağı tanınmaktadır.

3.1.10. Hesap verebilirlik

Türkçe A: Edebiyat dersi kuralcı değildir, hem öğretmenlere hem de öğrencilere belirli bir özgürlük tanımaktadır. Fakat bu esneklik dersin şartlarının yerine getirilmesini engellemez. Her bir öğrenci, bütün değerlendirme bileşenlerinin gereklerini yerine getirmekten sorumludur. Ayrıca akademik dürüstlük ilkelerine saygı gösterilmesinin sağlanması da hedeflenmektedir. MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi öğretim izlencesinde bu konuyla ilgili bir ifadeye rastlanmamıştır.

3.2. IBDP Türkçe A: Edebiyat Dersinin Üç Keşif Alanı ve Yedi Kavram Kapsamında, MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersinin Tematik Yaklaşım ve İki Temel Beceri Kapsamında Birbirleriyle Karşılaştırılması

3.2.1. Keşif alanları

Türkçe A: Edebiyat dersinin üç keşif alanı bulunmaktadır (IBO, 2019, s. 18). Birtakım kavramsal sorularla ayrıştırılabilecek keşif alanları aşağıdadır:

3.2.1.1. Okurlar, yazarlar ve metinler: Çeşitli edebi türlerden seçilen yapıtlar; okurlar, yazarlar ve metinler arasındaki ilişkiler ve edebiyatın doğası bağlamında incelenmekte, metinlerin özelliklerine kişisel ve eleştirel yanıtlar geliştirmeye çalışılmaktadır.

3.2.1.2. Zaman ve mekân: Çeşitli tarihsel ve kültürel bakış açılarını yansıtan yapıtlar incelenirken kişisel ve kültürel bakış açıları göz önünde bulundurularak öğrencilere daha geniş bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılmaktadır.

3.2.1.3. Metinler arası ilişkiler: Verimli karşılaştırmalar yapma fırsatı verecek şekilde seçilen yapıtlarda, edebi metinler arasındaki karmaşık ilişkilerin anlaşılmasına çalışılmaktadır.

Tablo 1. IBDP Türkçe A: Edebiyat Dersinin Keşif Alanlarına İlişkin Örnek Sorular (IBO, 2019, s. 22-23)

Keşif alanı	Kavramsal Sorular
Okurlar, Yazarlar ve Metinler	1. Neden ve nasıl edebiyat okuyoruz? 2. Edebi metinlerden çeşitli şekillerde nasıl etkileniriz? 3. Hangi yollarla anlam kurulur, tartışılır, ifade edilir ve yorumlanır? 4. Dil kullanımı, edebi türler ve biçimler arasında nasıl değişiklik gösterir? 5. Bir edebi metnin yapısı veya tarzı anlamı nasıl etkiler?
Zaman ve Mekân	1. Edebi bir metnin üretim ve kabulünde kültürel veya tarihi bağlamın önemi nedir? 2. Farklı zaman ve kültürlerden edebi metinlere nasıl yaklaşılr? 3. Bir edebi metnin anlamı ve etkisi zamanla nasıl değişir? 4. Edebi metinler kültürel uygulamaları nasıl yansıtır, temsil eder veya oluşturur?
Metinler Arası İlişkiler	1. Farklı edebi metinler hangi yollarla benzer noktaları paylaşabilir? 2. Klasik bir edebi metin kavramı, ne kadar geçerlidir? 3. Edebi metinler tek bir sorun, konu veya tema hakkında nasıl birden fazla bakış açısı sunabilir? 4. Karşılaştırma ve yorumlama hangi yollarla dönüştürücü olabilir?

3.2.2. Yedi kavram

IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde yapılan çalışmalarda üç keşif alanıyla etkileşime giren kavramlar alanlar arasındaki geçişte sürekliliği sağlar ve metinler arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırır (IBO, 2019, s. 46).

3.2.2.1. Kimlik: Öğrencilerin metni okurken ve yorumlarken farklı bakış açısı, ses ve karakterle etkileşime girmesini, yazarın kimliğinin ve sahip olduğu düşünceleri arasındaki ilişkinin karmaşık ve anlaşılmasının zor olmasını betimler. Okuyucunun kimliği de bu anlamda aynı şekilde dikkate alınmalıdır.

3.2.2.2. Kültür: Metinlerin değer, inanç ve tutumlar ile ne ölçüde ilişkili olduğunu açıklayan bir kavramdır.

3.2.2.3. Yaratıcılık: Yazarların yazarken sahip oldukları hayal gücünü, okuyucuların ise metinleri okurken zihinlerindeki yorumlama sürecini tanımlamaktadır.

3.2.2.4. İletişim: Metinler, yazarları ve okuyucuları arasında kurulan ilişkidir.

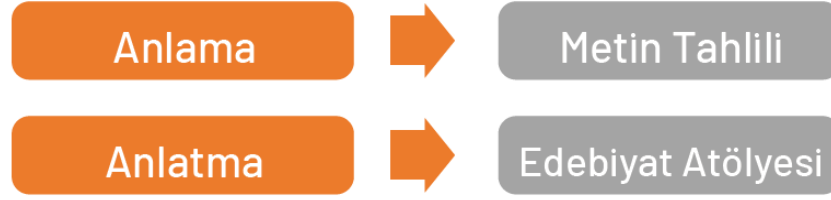
3.2.2.5. Bakış Açısı: Yazarının görüşlerini yansıtan, okuyucuların ise metinle etkileşime girdikleri çeşitli bakış açılarını betimlemektedir.

3.2.2.6. Dönüşüm: Metinler arasındaki bağlantıların ve ilişkilerin incelenmesidir.

3.2.2.7. Temsil: Dil ve edebiyatın gerçek hayatla ilişkisini kapsar.

3.2.3. Tematik yaklaşım ve iki temel beceri

MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesi temel ilke olarak tematik bir yaklaşımla öğrencilerin edebiyata karşı daha bütüncül bir bakış açısı kazanmaları hedeflenmektedir. Tema, öğretim izlencesinin genel amacını ve hedeflerini yansıtan, tüm içeriğini kapsayan ve bütünlüğünü sağlayan bir kavramdır. Söz konusu yaklaşımla öğretim izlencesi daha kolay anlaşılır ve uygulanabilir bir özellik kazanmaktadır. Öğretim izlencesi anlama ve anlatma olmak üzere iki temel beceri üzerine kurgulanmış, anlama becerileri (okuma ve dinleme/izleme) metin tahlili, anlatma becerileri (yazma ve konuşma) edebiyat atölyesi şeklinde tasarlanmıştır (MEB, 2024, s. 4).

Şekil 1. MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersinde Kazanılması Hedeflenen Temel Beceriler (MEB, 2024, s. 4)

Metin tahlili sürecinde öğrencilerin okudukları veya dinledikleri/izledikleri metni anlayabilmeleri için sürecin metin içi, metin dışı ve metinler arası anlam kurma basamaklarını takip etmesine dikkat edilmektedir. Öğretim izlencesinde metin tahlili (okuma, dinleme/izleme), edebiyat atölyesi (konuşma, yazma) sırası izlenmektedir. Temalar belirlendikten sonra her bir temaya ulaştıracak içerikler, metin tahlili ve edebiyat atölyesi bağlamında belirlenmiştir. Temalar arasında ve her sınıf düzeyinde bir örüntü kurulmaya çalışılmıştır. Her temada, iki okuma ve bir dinleme/izleme metni içerisinde, ara metinlere yer verilerek metinler arası bağlantı kurulması amaçlanmıştır (MEB, 2024, s. 13).

Tablo 2. MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi 11 ve 12. Sınıf Temaları (MEB, 2024, s. 13)

11. SINIF

SINIF	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ TEMA DAĞILIMI				
	İşlemler	1. TEMA	2. TEMA	3. TEMA	4. TEMA
		Bir Diyeceğim Var!	Kültür Yolculuğu	Yaşamın İzinde	Hayatın Aynası
11. SINIF Temaların Doğası Türk Dili ve Edebiyatında Dil Farkındalığı	Metin Tahlili	Okuma Karagöz oyunu Mektup Ara Metin: Dilekçe Dinleme/İzleme Çok modlu metin	Okuma Hikâye (Türk dünyası) Ara Metin: Anı Orhun Abideleri Ara Metin: Divânu Lugâtî't-Türk Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Âşık atışması)	Okuma Roman Biyografi Ara Metin: Tez- kire Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Radyo tiyatrosu)	Okuma Tiyatro Küçürek hikâye Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Belgesel)
	Edebiyat Atölyesi	Konuşma Sözlü iletişim engellerini konu alan bir drama sergileyebilme Yazma e-posta yazabilme	Konuşma Türk dünyasına ait görsellerden hareketle Türk kültürünün özelliklerini yansıtan bir konuşma yapabilme Yazma Çevrim içi müze gezisi yapıp izlenimlerini yazabilme	Konuşma Mülakat yapabilme (Okunan romandaki bir karakterle) Yazma Metinde etkilendiği bir diyalogu yeniden yazabilme	Konuşma Okuduğu tiyatroyu dramatize edebilme Yazma Dinlenen/izlenen belgesele afiş hazırlayabilme

12. SINIF

SINIF	TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ TEMA DAĞILIMI				
	İşlemler	1. TEMA	2. TEMA	3. TEMA	4. TEMA
		Benim Yolculuğum	Toplumsal Ahengi	Hayatın Dengesi	Hayalimdeki Yarın
12. SINIF Temaların Doğası Türk Dili ve Edebiyatının Günlük Yaşamla İlişkisi	Metin Tahlili	Okuma Günlük Ara Metin: Blog Şiir Ara Metin: Hikâye Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Söyleşi)	Okuma Roman Makale Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Haber metni)	Okuma Gezi yazısı Ara Metin: Broşür Hikâye Dinleme/İzleme Çok modlu metin	Okuma Hikâye Makale Ara Metin: Öz Geçmiş Dinleme/İzleme Çok modlu metin (Mülakat)
	Edebiyat Atölyesi	Konuşma Kişisel gelişimi etkileyen unsurlar hakkında konuşabilme Yazma Geleceğe dair planlarını bir forumda anlatabilme	Konuşma İçerğini hazırladığı haber metnini su- nabilme Yazma Okuduğu metinle ilgili bir eleştiri yazı- sı yazabilme	Konuşma Çevre ve teknolojiyle ilgili güncel bir sorun hakkında sunum hazırlayabilme Yazma Anket hazırlayıp uygulayabilme ve sonuçlarını yazılı paylaşabilme	Konuşma İsteddiği meslekle ilgili en az 3 kişiyile röportaj yaparak onu sınıfta sunabilme Yazma Öz geçmiş hazırlayabilme

3.3. Yapıt/Metin Seçimi Açısından Karşılaştırma

3.3.1. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi

Yapıt seçimleri Yüksek Düzey (YD) (240 ders saati) ve Temel Düzey (TD) (150 ders saati) ayrımı yapılarak ve önerilen yazarlar listesinde yer alan yapıtlar göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Bu kapsamda temel düzey için en az üç, yüksek düzey için en az dört çeviri yapıt, temel düzey için en az dört, yüksek düzey için en az beş ana dilde yazılmış yapıt önerilen yazarlar listesinden seçilmektedir. Ayrıca temel düzey için iki, yüksek düzey için dört yapıtın söz konusu listeye bağlı kalmaksızın ana dilde veya çeviri olarak özgür bir şekilde seçilmesi mümkündür. Böylelikle işlenecek toplam yapıt sayısı temel düzey için dokuz, yüksek düzey için on üç olmaktadır. Yapıt seçimleri; temel düzey için keşif/araştırma alanlarının her biri için en az iki yapıt üç edebi tür, üç farklı dönem, en az iki kıtada bulunan üç ülke ya da bölge, yüksek düzey için ise keşif/araştırma alanlarının her biri için en az üç yapıt dört edebi tür, üç farklı dönem, en az iki kıtada bulunan dört ülke ya da bölgeden yapılmaktadır. Edebi tür olarak kurmaca metinler (öykü/roman), öğretici metinler/düşünce yazıları, şiir, tiyatro gibi türlerden seçimler yapılmaktadır. Yapıt seçiminde antoloji veya seçki kullanılmamasına dikkat etmek gerekmektedir. Ayrıca küresel sorunların yer aldığı yapıt ve metinlere öncelik verilmelidir (IBO, 2019, s. 8, 20-21).

3.3.2. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi

Tam metin (ikisi okuma biri dinleme/izleme) okutulması ve bu metnin tahlil edilmesi söz konusudur. Bu bağlamda öğrencilerin farklı metinlerle karşılaşabilmesini sağlamak için tema ve tahlil edilecek metinle ilişkili “ara metinler” kullanılmasına dikkat edilmelidir. Seçilen metinler Türk Millî Eğitimi’nin genel ve temel amaçlarına uygun olmalıdır. Tüm sınıf düzeylerinde dört tema bulunmakta, her temada üç ana metin ele alınarak ve bunların tahlili yapılmaktadır. Her temada tahlil edilen metinlerin kavranması, farklı metin türlerinden örnekler görmesi, öğrencilerin dönem, yapı, içerik vb. açılardan metinler arası karşılaştırmalar yapabilmesi için ara metinlerden yararlanılmaktadır. Bir sınıf düzeyinde aynı sanatçıdan biri ara metin olmak koşuluyla en fazla iki metin alınabilir. Yaygın türler arasından seçilmek kaydıyla tüm sınıf düzeylerinde her dönem iki, öğretim yılı boyunca dört eser okunması ve bir eleştirel film analizi yapılması beklenmektedir. Seçilen metinler öğrencinin sınıf düzeyi dikkate alınarak söz varlığını destekleyecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca metinler; Türk dilinin zenginliklerini yansıtacak, kuşaklar arası dil birliğine ve söz varlığının zenginleşmesine katkı sağlayacak nitelikte seçilmelidir. Metnin konu, ana düşünce, anlatım, üslup vb. özellikler bakımından iyi yapılandırılmış olmasının

yanı sıra öğrencilerin ilgiyle okuyacağı metinlerin kullanılması önemlidir. Seçilen metinler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek unsurlar barındırmamalı, onları estetik anlayış açısından da geliştirmelidir. 11. sınıfta Türk dünyası edebiyatlarından örneklere, 12. sınıfta ise edebiyatın günlük yaşamla ilişkisini ön plana çıkaran yapıt/metinlere yer verilmesine dikkat edilmelidir (MEB, 2024, s. 17-18).

3.4 Ölçme/Değerlendirme Açısından Karşılaştırma

3.4.1 IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi

Türkçe A: Edebiyat dersinin açık ve net bir şekilde ortaya konmuş değerlendirme kriterleri öğrencinin performansının ve gelişiminin doğru ölçülmesini sağlar. Değerlendirme bir yol gösterici olarak kullanılır. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde dış değerlendirme kapsamında aşağıda belirtilen çalışmalar yapılmaktadır (IBO, 2019, s. 16-17).

3.4.1.1. Paper 1: Yönlendirilmiş Edebi Analiz; temel düzey için daha önce görülmemiş, bilinmeyen iki metin arasından birini seçerek yazılan edebi analiz, yüksek düzey için daha önce görülmemiş, bilinmeyen iki metin üzerine yazılan iki edebi analiz şeklinde uygulanmaktadır.

3.4.1.2. Paper 2: Karşılaştırmalı makalede, daha önce derste kullanılmayan iki metin hakkında karşılaştırmalı makale yazılmaktadır. Bunda temel ve yüksek düzey ayrımı bulunmamaktadır. Sınav dört sorudan birini seçmeye yönelik olacaktır.

3.4.1.3. Yüksek düzey makale ise seçilen bir yapıt üzerine 1200 – 1500 sözcük uzunluğunda yazılan edebi makaledir ve sadece yüksek düzeyde uygulanmaktadır. Öğrencinin daha önce sınıfta çalıştığı (başka bir değerlendirmede kullanılmamak kaydıyla) veya daha önce derste henüz işlenmemiş bir metin üzerine makale yazılabilir. Kullanılacak metin öğrenci tarafından da seçilebilir. Öğrenci, konusunu belirlerken yedi kavramdan hareket etmelidir.

3.4.1.4. Bireysel sözlü biri Türkçe diğeri çeviri olan iki ayrı yapıtta bulunan ve küresel konuları içeren metinlerin on dakika süresince öğrenci tarafından sunulması ve sunumun devamında öğretmen tarafından beş dakika süresince soru sorulmasıyla tamamlanan on beş dakikalık bir sözlüdür. Öğrenci yapıtlarını, yapıtlardan seçtiği pasajları ve küresel sorunu kendisi seçer ve sunumunu önceden hazırlar. Sunum kaydedilir ve öğretmen tarafından not verilir. Seçilen örnekler UB'ye gönderilir.

3.4.1.5. Bitirme tezi IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde isteyen öğrencilerin üst düzeyde araştırma yapma ve yazma becerisini, keşif yeteneğini ve yaratıcılığını geliştirmeyi amaçlayan ve seçilen bir konunun entelektüel anlamda derinlemesine incelenmesini içeren bir tez çalışmasıdır. Öğrenciler kendi seçtikleri bir konuda ve bir danışman öğretmen denetiminde bireysel araştırma yaparlar. Söz konusu çalışma en fazla 4000 kelimeden oluşmalıdır. İyi bir tez çalışması programlı olmayı, kapsamlı düşünmeyi ve analitik zekâ kullanmayı gerektirir. Öğrencilerin akademik dürüstlük ilkelerine aykırı hareket etmemesi gerekmektedir.

3.4.1.6. Öğrenen portfolyosu, tüm öğrencilerin program süresince yaptıkları çalışmaların toplamıdır. IB tarafından doğrudan değerlendirilmez fakat gerekli görüldüğünde iç ve dış değerlendirmeye yardımcı olmaktadır. Herhangi bir standart formatı bulunmamaktadır. Klasik dosyalama yönteminin yanı sıra dijital olarak da tutulabilmektedir.

3.4.2. MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi

Söz konusu derste ölçme ve değerlendirme yöntemleri öğrencilerin yeteneklerine, ihtiyaçlarına ve özel durumlarına göre çeşitlendirilmekte, hem sonuç hem süreç temelli bir yaklaşım benimsenmektedir. Öğrenilen bilgilerle ilgili birden fazla kanıt toplamak öğrencilere sürekli ve etkin geri bildirim alma fırsatı sağlamaktadır. Söz konusu geri bildirimler yargısal nitelik taşımaz ve motive edicidir. Bu ders, metin tahlili ve edebiyat atölyesi şeklinde iki aşamalı olarak yürütülmekte, öğrenme kanıtları da bu iki aşama dikkate alınarak oluşturulmaktadır.

3.4.2.1. Metin tahlilinin ölçme ve değerlendirme süreci

Öğrencilerin ön bilgileri kontrol edilerek derse hazır olup olmadıkları belirlenerek varsa eksiklikleri giderilerek derse başlanır. Metin tahliline yönelik yazılan her öğrenme çıktısına ilişkin öğrenme kanıtları yazılmalıdır. İyi yapılandırılmış bir metin, istenilen öğrenme kanıtlarına ulaşmada birinci belirleyicidir. İzleme ve geliştirme (biçimlendirme) amacıyla yapılan ölçme ve değerlendirme uygulamalarında amaç; öğrencilere not vermek değil,

bir sonraki aşamaya geçmeden öğrenci gelişimlerini ve varsa eksikliklerini belirlemektir. Metin tahlilleri sürecinde öğrenme çıktılarına ilişkin tüm süreç bileşenlerine yönelik uygulamaların yapılması gerekir. Öğrencilerin gelişimi sürekli ve sistematik olarak izlenir. Kanıtlar; kontrol listeleri, dereceli puanlama anahtarları, gözlem formları vb. yoluyla değerlendirmeleri içerebilir. Öz değerlendirme, akran değerlendirme ve öğretmen değerlendirme bir arada yapılarak değerlendirmede çeşitlilik sağlanır (MEB, 2024, s. 14-15).

3.4.2.2. Edebiyat atölyesinin ölçme ve değerlendirme süreci

Her temaya yirmişer saat olacak şekilde sınıf ortamında yazılı ve sözlü performans değerlendirmeleri öğrencinin kendisi, akranı ve öğretmeni tarafından çok yönlü olarak yapılmakta ve dereceli puanlama anahtarı kullanılarak not verilmektedir. Öğrencilerin kendini ifade etmesi, konuşmasının içeriği, özgünlüğü, beden dili ve kullanımı, üslubu, süreyi etkili bir şekilde kullanımı, konusunu etkili bir şekilde sunabilme becerisi vb. özellikleri sağlaması için uygun bir öğrenme ortamı oluşturulması hedeflenmektedir. Öğretmen tarafından yazılı anlatım ve etkileşim sürecinin tüm aşamalarında öğrenciler yazma ölçütleri ya da dereceli puanlama anahtarı bağlamında belli aralıklarla değerlendirilmekte ve yönlendirilmektedir. Değerlendirme sonuçları ve ürünüyle ilgili materyaller öğrenci portfolyosuna eklenmektedir. Öğrencilerin sunum performansları da ayrıca değerlendirilir. Öğrencilerin bir temada metin tahlili ve edebiyat atölyesi ürünlerini birlikte değerlendirecekleri tema sonu değerlendirmeleri gerçekleştirilmektedir (MEB, 2024, s. 16).

3.5. Her İki Öğretim İzlencesinin Kavram Kümesi Karşılaştırması

Yapılan içerik analizinde her iki öğretim izlencesinde yer alan önemli kavramlar saptanmış, sayılarak ağırlıklandırılmış ve son olarak kesişim kümesi oluşturulmuştur. Bu şekilde söz konusu kavramlara ait karşılaştırmanın görsel olarak daha kolay algılanması amaçlanmıştır. Kolaylıkla anlaşılacağı üzere kesişim kümesinin tam ortasında bulunan kavramlar her iki öğretim izlencesinde eşit ağırlıkta, solunda bulunan kavramlar IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğretim izlencesinde daha sık, sağında bulunan kavramlar ise MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesinde daha sık geçmektedir. Kesişim kümesinin dışında kalan kavramlar ise her iki öğretim izlencesinin kavramsal anlamda farklı yönlerini yansıtmaktadır. Kullanılan harf puntoları birebir orantılı olmamakla birlikte kavramların söz konusu dokümanlarda geçme sıklığını yaklaşık olarak ifade etmektedir. Örneğin kültür, iletişim ve toplumsal kavramları her iki öğretim izlencesinde de eşit oranda ve daha sık geçmektedir, bu nedenle tam ortada yer almaktadır. Araştırma, bireysel, çözümleme, eleştirel, sorgulama ve yorum kavramları IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğretim izlencesinde; bilgi, beceri, estetik, karşılaştırma ve tema kavramları MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesinde daha sık geçmektedir. Akademik dürüstlük, dönüşümlü düşünme, küresel, serbest, özerklik ve uluslararası bilinç kavramları sadece IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğretim izlencesinde; duyuşsal, evrensel, hazır bulunuşluk, içselleştirme ve millî/manevi kavramları ise sadece MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesinde geçmektedir. Bu saptamalardan IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinin uluslararası karakterinin daha güçlü olduğu, serbestlik ve özerkliğe daha çok önem verdiği, araştırma, sorgulama, eleştiri ve yaratıcılığa vurgu yaptığı; MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinin ise bilgi/beceri temelli ve tematik yaklaşımının kavramsal olarak da kendisini gösterdiği, dersin millî/manevi kavramına sıklıkla atıf yaparak daha içe dönük bir özelliğe sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 3. IBDP Türkçe A: Edebiyat ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Öğretim İzlencelerinin İçerik Analizi Karşılaştırması

Kavramlar (Alfabetik sırayla)	IBDP Türkçe A: Edebiyat		MEB Türk Dili ve Edebiyatı	
	80 sayfa (f)	Sayfa başına (f)	211 sayfa (f)	Sayfa başına (f)
Akademik dürüstlük	11	0,1375	0	0
Analitik	4	0,05	10	0,0473
Araştırma	104	1,3	27	0,128

Bakış açısı	12	0,15	32	0,1516
Beceri	85	1,0625	461	2,1848
Bilgi	109	1,3625	560	2,654
Bilim	13	0,1625	14	0,0663
Bireysel	68	0,85	21	0,0995
Bütünleşme/bütüncül	2/1	0,025/0,0125	0/6	0/0,284
Çeşitlilik	3	0,0375	16	0,0758
Çözümleme	101	1,2625	70	0,3317
Dengeli	14	0,175	0	0
Disiplinler arası	4	0,05	35	0,1658
Dönüşümlü düşünme	18	0,225	0	0
Duyuşsal	0	0	13	0,0616
Düşünme	43	0,5375	63	0,2985
Eleştirel	37	0,4625	45	0,2132
Entelektüel	3	0,0375	1	0,0047
Esnek	8	0,1	8	0,0379
Estetik	9	0,1125	79	0,3744
Etik/Ahlak	0/2	0/0,025	1/7	0,0047/0,0331
Farkındalık	11	0,1375	60	0,2843
Geri bildirim	11	0,1375	56	0,2654
Hazır bulunuşluk	0	0	12	0,0568
Hesap verebilirlik	2	0,025	0	0
İçselleştirme	0	0	8	0,0379
İletişim	40	0,5	121	0,5734
İlkeli	1	0,0125	0	0
İnceleme	18	0,225	72	0,3412
İş birliği	3	0,0375	29	0,1374

Karşılaştırma/Karşılaştırmalı	27/5	0,3375/0,0625	162/0	0,7677/0
Keşfetme	8	0,1	25	0,1184
Kültür/Kültürler arası	63/6	0,7875/0,075	164/2	0,7772/0,0094
Küresel/evrensel	66/0	0,825/0	0/17	0/0,0805
Millî/manevi	1/0	0,0125/0	56/26	0,2654/0,1232
Özerklik	3	0,0375	0	0
Özgün	17	0,2125	107	0,5071
Öz yönetim	3	0,0375	0	0
Serbest/bağımsız	8/14	0,1/0,175	1/10	0.0047/0,0473
Sorgulama/sorgulayıcı	35/3	0,475/0,0375	12/2	0,0568/0,0094
Tema	9	0,1125	859	4,071
Toplumsal	18	0,225	31	0,1469
Uluslararası bilinç	10	0,125	0	0
Yaratıcılık	18	0,225	36	0,1706
Yerel/ulusal	12/2	0,15/0,025	2/0	0,0094/0
Yorum	82	1,025	61	0,289

IBDP Türkçe A: Edebiyat Dersi

MEB Türk Dili ve Edebiyatı Dersi

Şekil 2. IBDP Türkçe A: Edebiyat ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı Derslerinin Öğretim İzlencelerinin İçerik Çözümlemesi Kullanılarak Kavram Kümesi Karşılaştırması

4. SONUÇ

IBDP Türkçe A: Edebiyat ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin öğretim izlenceleri karşılaştırıldığında temel ilkeler ve kavramlar açısından çok büyük farklar olmadığı, bununla birlikte IBDP Türkçe A: Edebiyat dersi öğretim izlencesinin daha yerleşmiş bir yapısının olduğu, MEB Türk Dili ve Edebiyatı öğretim izlencesinin ise 2024 yılında onaylanmış ve 2024-25 eğitim ve öğretim yılından itibaren aşamalı olarak uygulamaya konacak olması nedeniyle uygulamada yaşanacakların görülmesi gerektiği düşünülmektedir. Her iki öğretim izlencesinin de öğrenen profilinin odakta olduğu, öğretme ve öğrenmeye yaklaşımlar konusunun temel alındığı görülmektedir. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersindeki üç keşif alanı ve bunlarla sürekli etkileşim içinde bulunan yedi kavramın getirdiği bütüncül bakış açısı, MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersindeki tematik ve beceri temelli yaklaşım ile örtüşmektedir. Yapıt ve metin seçiminde daha uluslar ve kültürler arası bir anlayışla küresel sorunların kavranmasına yönelik bir seçim politikası uygulanan IBDP Türkçe A: Edebiyat dersine nazaran MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinde daha yerel bir yaklaşım sergilenmektedir. Söz konusu durum IBDP'nin uluslararası geçerliği olması nedeniyle normal karşılanabilir. Her iki dersin ölçme değerlendirme süreçleri öğrencilerin kazandıkları bilgi ve becerilerinin sınanması ve özgün çıktılarının ortaya konması açısından benzer yöntemler içermektedir. IBDP Türkçe A: Edebiyat dersinde yazılan yüksek düzey makale ve bitirme tezinin öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerini geliştirerek onları üniversite hayatına daha iyi hazırladığı düşünülmektedir. IBDP öğretim izlencesinin IBO'nun kuruluşundan bugüne temel felsefesini üzerine kurduğu ezbercilikten uzak, araştıran, sorgulayan ve eleştirel bakış açısına sahip öğrencilerin yetiştirilmesi hedefi, MEB öğretim izlencesinde de sıkça dile getirilmekte ve bu amaca yönelik uygulama başlıkları bulunmaktadır. Fakat çağımızın gerektirdiği söz konusu özellik ve becerilerin kazanılmasının okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin okulda ve sınıfta oluşturacakları özgür iklim ve kullanacakları çağdaş yöntemlerle mümkün olabileceği, bu kapsamda MEB bünyesinde öğretmen meslek içi eğitimlerine ağırlık verilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

IBDP ülkemizde büyük çoğunlukla özel okullar bünyesinde yürütülmektedir. Bununla birlikte özellikle ABD'de IBDP'nin devlet liselerindeki eğitimin niteliğinin artırılması için bir araç olarak kullanıldığı birçok örnek mevcuttur. Dersin araştırma, sorgulama ve yaratıcılığa dayanan zorlayıcı yapısının eğitimin niteliğini yükselttiği ve öğrencileri üniversite hayatına daha iyi hazırladığı birçok bilimsel araştırma ile de ortaya konmuş ve genel bir kanı olarak da yerleşmiştir. Türkiye'de de MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim izlencesine IBDP genel felsefesinden ve uygulamalarından kısmen girdiler yapıldığı görülmektedir.

Gelecekte yapılması önerilen çalışmalar kapsamında; IBDP ve ulusal öğretim izlenceleri sadece doküman ve içerik incelemesi şeklinde karşılaştırmanın yeterli olmadığı, söz konusu farklı öğretim izlencelerini gören öğrencilerin özellikle kazanılması hedeflenen bilgi ve beceriler açısından nicel yöntemler kullanılarak birbirleriyle karşılaştırılmasının, ayrıca IBDP uygulanan okullarda her iki dersi de veren öğretmenlerin katılacağı mülakat/anketlerle görüşlerinin yansıtılmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

5. BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği: Yapılan çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni Beyanı: Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı: 1. yazar katkı oranı: %50 (Alan yazını incelemesi, araştırmanın analizi, bulguların sunumu, tartışma ve sonuç), 2. yazar katkı oranı: %50 (Alan yazını incelemesi, araştırmanın analizi, bulguların sunumu, tartışma ve sonuç)

Çıkar Çatışması Beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

6. KAYNAKÇA

- Aldana, U., Mayer, A., & Ee, J. (2020). *The impact of the IB Diploma Programme in public schools in the United States serving students from low-income households*. Bethesda, MD, USA. International Baccalaureate Organization.
- Beek, A. E. (2016). *Contextual interpretations of international mindedness in International Baccalaureate Diploma Students*. Unpublished doctoral thesis. Faculty of Graduate Studies/University of Calgary, CA.
- Cinli, Ü. B. (2023). *The effect of the International Baccalaureate Diploma Programme on the International Baccalaureate learner profile attributes of Turkish high school students*. Master's thesis. Bilkent University, Ankara.
- Coles Hill, J. (2018). Measuring college success for International Baccalaureate Diploma and certificate candidates, *Journal of International Studies*, 8(1), 21-37. doi: 10.5281/zenodo.1101028
- Çam Aktaş, B. (2013). *Ortaöğretimde Uluslararası Bakalorya Programı ile Ulusal Programdaki anadil öğretimi derslerinin eleştirel düşünme becerileri açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Çam Aktas, B., & Guven, M. (2015). Comparison of secondary education mother tongue teaching courses in the International Baccalaureate Program with the national program in terms of critical thinking. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 15(1), 1-25. doi: 10.12738/estp.2015.1.2286
- Çarşanlı, D. (2013). *Uluslararası Bakalorya ve MEB Türk edebiyatı dersi kesişiminde bir roman analizi: Kültürel açıdan İnce Memed*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demircioğlu, S., & Çakır, C. (2016). Intercultural competence of students in International Baccalaureate world schools in Turkey and abroad. *International Education Studies*, 9(9), 1. doi:10.5539/ies.v9n9p1
- Devrimsel, D. (2016). *Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Türk Edebiyatı ve Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bilkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Farmer, D. R. (2017). *The effect of Advanced Placement or International Baccalaureate exam scores upon College GPA and college choice*. Unpublished doctoral thesis. Liberty University.
- Fei, Y. (2023). A Comparative Study of Academic Assessments between Local High School Education and the International Baccalaureate Diploma Program in China, *Journal of Education, Humanities and Social Sciences EPHHR* 2022, 8(2023). 120-126. doi: 10.54097/ehss.v8i.4236
- Hilal, Y. Y. (2016). Do programmes delineating critical thinking as a learning outcome facilitate its teaching? International Baccalaureate Diploma Programme and Lebanese Baccalaureate Programme. *Topoi*, 1-17.
- Hsiao, S.-H. (2023). Applying didactics and inquiry method in International Baccalaureate Diploma Programme Language A Chinese Curriculum: From theory to practice. In J.-F. Hong & C.-M. SI (Eds.), *Teaching Chinese Language in the International School Context* (pp. 27–43). Springer, Singapore.
- Hopfenbeck, T.N, Double, K., El Masri, Y. H., & McGrane, J. (2020). *The effect of the Diploma Programme (DP) on critical thinking development: An international multi-site evaluation*. Bethesda, MD, USA. International Baccalaureate Organization.
- International Baccalaureate Organization [IBO] (2019). *Diploma Programme Language A: Literature Guide*, Geneva, Switzerland.
- Kahyaoglu, Z. T. (2023). *A comparative analysis of physics curricula of the International Baccalaureate Diploma Programme and the Turkish ministry of national education in terms of their inclusion and implementation of citizenship scientific literacy*. Doctoral dissertation. Middle East Technical University, Ankara.
- Maire, Q., & Windle, J. (2021). The contribution of the International Baccalaureate Diploma to educational inequalities: Reinventing historical logics of curriculum stratification in a comprehensive system. *Educational Review*, Advance online publication. doi: 10.1080/00131911.2021.1905609

Maire, Q. (2021). Academic power and the IB Diploma in Australia. In *Credential Market: Mass Schooling, Academic Power and the International Baccalaureate Diploma* (pp. 195-220). International Study of City Youth Education (Vol. 4). Springer.

Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2024). *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı (Hazırlık, 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli*, 2024. Ankara.

Nakawa, N. & Kimura, M. (2021). Analysis of secondary mathematics textbooks and teaching material on probability in Japan and in the International Baccalaureate Diploma Programme, *The Journal of Research into IB Education*, 5/2021, pp. 55-74. doi: 10.50923/ibjournal.5.0_55

Pilchen, A, Caspary, K., & Woodworth, K. (2020). *Postsecondary outcomes of International Baccalaureate Diploma Programme graduates in the United States*. Bethesda, MD, USA. International Baccalaureate Organization.

Sahin, F. (2018). Gifted students' perception of the IBDP and National Programme, and the effects of these programmes on their academic achievement: A review within the context of Turkey. *International Journal of Progressive Education*, 14(4), 52-69. doi.org/10.29329/ijpe.2018.154.5

Taş, T. (2007). *Ortaöğretimde klasik ve IB programlarını gören öğrencilerin Türk dili ve edebiyatı dersinde olan tutumlarının karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tay Yee Ren, I. (2023). The movement of international education towards the globalising approach: Comparing the International Baccalaureate Diploma Programme and the International A Levels. *Journal of International and Comparative Education*, 12(2), 87–102. doi.org/10.14425/jice.2023.12.2.1205

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayıncılık: Ankara.

7. EXTENDED ABSTRACT

The aim of this research is to compare the International Baccalaureate Diploma Program (IBDP) Language A: Literature course's curriculum with the Ministry of National Education Turkish language and literature course's curriculum.

IBDP Language A: Literature course is one of the three literature courses within IBDP. It has a focus on the literary texts in a critical manner, and aims to help students to explore nature of the literature, its aesthetic features and the interaction between literature and real world. Similarly, Ministry of National Education Turkish language and literature course aims to help students to explore the fineness of literature, to use language skills effectively, to look events and facts critically by means of texts and to gain aesthetic pleasure.

In this research, document and content analyzes methods have been used. Two curricula have been analyzed according to aspects such as learner profiles, approaches to teaching/learning, book/text choices and assessment/evaluation. For the IBDP Language A: Literature course, 2019 curriculum and for the Ministry of National Education Turkish language and literature course, the curriculum which was recently prepared and approved in May 2024 and going to be used gradually in 2024-2025 school year, have been used for the comparison.

The comparison between IBDP and national programs shows us that IBDP emphasizes on critical thinking (Aktas, 2013; Aktas and Guven, 2016; Sahin, 2018; Nakawa and Kimura, 2021; Hsiao, 2023), improves international mindedness (Beek, 2016; Tay Yee Ren, 2023), enhances inter cultural capabilities (Demircioglu and Cakir, 2016) more than national programs. And also IBDP students have greater self confidence on their abilities (Tas, 2007) and perform better academically and cognitively (Sahin, 2018; Fei, 2023), and finally the possibility of their admission and graduation to/from better universities is higher than the national program students (Beek, 2006; Farmer, 2017; Coles Hill, 2018; Aldana, Mayer and Ee, 2020; Pilchen, Caspary and Woodworth, 2020; Maire and Windle, 2021; Maire, 2021).

According to the research results; there are no significant differences between IBDP Language A: Literature course and Ministry of National Education Turkish language and literature course curricula in terms of basic

principles, both curricula has similar approach to the learner profile and took the approaches to teaching/learning at their basics. Their holistic perspectives, three areas of exploration and seven interacting concepts of IB DP Language A: Literature course and the thematic and skill based approach of Ministry of National Education Turkish language and literature course are aligned. Both course has similar assessment/evaluation methods to test the knowledge and the skills and to give creative outputs. However, IB DP Language A: Literature course has a more developed perspective to choose international and inter cultural books/texts in order to understand global problems comparing to the Ministry of National Education Turkish language and literature course, which is more local. Additionally, the monitoring of the application phase of Ministry of National Education Turkish language and literature course curriculum has great importance because it was recently prepared, confirmed and gradually will come into force.

The content analysis of two curricula showed us the concepts which are in the intersection of two different curricula are culture, communication and social (center); research, individual, analysis, critical, questioning, interpretation (IB DP side) and knowledge, skill, aesthetic, comparison and theme (national program side). The concepts of academic honesty, global, independent, autonomy and international mindedness are unique for the IB DP curriculum and universal, self preparedness, internalization, national/spiritual are unique for the national curriculum. We can conclude that IB DP Language A: Literature course's curriculum has an international aspect, gives importance to independency and autonomy and emphasizes on questioning, critical thinking and creativity. On the other hand, Ministry of National Education Turkish language and literature course's curriculum is knowledge and skill based and has an inward character which is frequently mentioning about nationality and spirituality (morality).

As further research topics, the comparison of the students and the graduates from different programs both IB DP and national programs, according to the knowledge and capabilities which they gained during their education by means of some quantitative data would be useful to understand the differences among them. And also teacher evaluation of the different curricula by means of interviews would contribute to the comparison.